

7

Cristina Cergan
Diana Iacob
Bogdan Rațiu
Ioana Tămăian

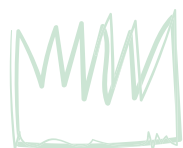
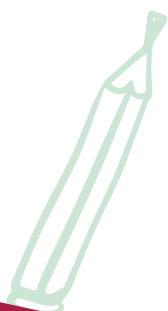

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

GHIDUL PROFESORULUI

ELEMENTE-CHEIE ȘI STRATEGII

CLASA A VII-A

Editura Paralela 45

Redactare: Cătălina Soare
Corectură: Maria Cramarencu, Ramona Rossall
Tehnoredactare: Mihail Vlad
Design copertă: Mirona Pintilie
Pregătire de tipar: Marius Badea

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Ghidul profesorului : elemente-cheie și strategii : limba și literatura română : clasa a VII-a / Cristina Cergan, Diana Iacob, Bogdan Rațiu, Ioana Tămăian. – Pitești : Paralela 45, 2024
Conține bibliografie
ISBN 978-973-47-4210-3

I. Cergan, Cristina
II. Iacob, Diana
III. Rațiu, Bogdan
IV. Tămăian, Ioana

37

Credite foto

Imaginile a căror sursă nu a fost menționată au fost preluate de pe Shutterstock.

Copyright © Editura Paralela 45, 2024

Prezenta lucrare folosește denumiri ce constituie mărci înregistrate, iar conținutul este protejat de legislația privind dreptul de proprietate intelectuală.
www.edituraparelela45.ro

CUPRINS

Cuvânt-înainte	3
Prezentarea manualului	6
Programa școlară pentru disciplina Limba și literatura română clasa a VII-a. Competențe generale și specifice	8
Programa școlară pentru disciplina Limba și literatura română clasa a VII-a. Conținuturi	10
Competențe generale și specifice. Clasa a VI-a vs clasa a VII-a	12
Conținuturi. Clasa a VI-a vs clasa a VII-a	13
Planificarea anuală	16
Planificare pe unități de învățare	20
Recapitulare inițială	20
Unitatea 1. Amintiri. Momente. Proiecte	21
Unitatea 2. Ghid. Hartă. Călătorii	25
Unitatea 3. Emoții. Atitudini. Valori	30
Unitatea 4. Eu. Noi. Ceilalți	33
Unitatea 5. Autoportret. Portret. Tablou	38
Unitatea 6. Cărți. Ecrane. Digital	41
Recapitulare finală	43
Viziunea didactică propusă în manual	44
Recapitulare inițială	53

57 / Unitatea 1. Amintiri. Momente. Proiecte

Lección 1. Introducere	58	Lección 6. Paronimele. Confuziile paronimice	75
Lección 2. Textul epic. Narativul literar	60	Lección 7. Pleonasmul	76
Lección 3. Textul narativ literar în proză: <i>Pantera neagră</i> de Sorin Titel	64	Lección 8. Etapele scrisului. Stilul	78
Lección 4. Utilizarea corectă a accentului. Variante accentuale admise/neadmise de normă	69	Lección 9. Strategii de ascultare activă	80
Lección 5. Derivarea. Compunerea. Familia lexicală	71	Lección 10. Contacte culturale	81
1. Derivarea	71	<i>Recapitulare</i>	83
2. Compunerea. Familia lexicală	73	<i>Evaluare</i>	83

85 / Unitatea 2. Ghid. Hartă. Călătorii

Lección 1. Introducere	86	Lección 7. Posibilități combinatorii ale verbului. Circumstanțialul de cauză și circumstanțialul de scop	105
Lección 2. Personajul. Mijloace de caracterizare	88	Lección 8. Caracterizarea personajului	106
Lección 3. Textul narativ literar în proză: <i>Toate pânzele sus!</i> de Radu Tudoran	91	Lección 9. Strategii de concepere și de comprehensiune a textului oral	109
Lección 4. Verbul – reactualizare	96	Lección 10. Elemente din mitologia românească	111
1. Verbul	96	Investigația. Elemente de mitologie românească	112
2. Locuțiunile verbale	97	<i>Recapitulare</i>	113
Lección 5. Posibilități combinatorii ale verbului. Verbele copulative	99	<i>Evaluare</i>	113
Lección 6. Utilizări sintactice ale formelor verbale nepersonale: infinitivul, gerunziul, participiul, supinul	101		
1. Infinitivul	101		
2. Gerunziul	102		
3. Participiul	103		
4. Supinul	104		

115 / Unitatea 3. Emoții. Atitudini. Valori

Lección 1. Introducere	116	Lección 4. Textul liric: <i>Cum cântă marea</i> de Dimitrie Anghel	121
Lección 2. Textul liric. Exprimarea emoțiilor și a sentimentelor	118	Lección 5. Substantivul. Locuțiunea substantivală. Posibilități combinatorii	126
Lección 3. Interpretarea limbajului figurat. Repetiția. Metafora	119	Lección 6. Adjectivul – reactualizare. Locuțiunea adjectivală	129
1. Repetiția	120	Lección 7. Descrierea unei emoții	131
2. Metafora	120		

Lecția 8. Atitudini comunicative și recunoașterea emoțiilor interlocutorilor. Tracul comunicativ	133
---	-----

Proiect. Valorile comunității mele	135
<i>Recapitulare</i>	136
<i>Evaluare</i>	138

139 / Unitatea 4. Eu. Noi. Ceilalți

Lecția 1. Introducere	140
Lecția 2. Textul dramatic și arta spectacolului. Dialogul în textul scris și în spectacol	142
Lecția 3. Textul dramatic: <i>Coloana nesfârșită</i> de Mircea Eliade	145
Lecția 4. Pronumele	151
1. Pronumele personal. Posibilități combinatorii – reactualizare	152
2. Pronumele personal de politețe. Posibilități combinatorii – reactualizare	153
3. Pronumele reflexiv – reactualizare	153
4. Pronumele posesiv și adjectivul pronominal posesiv. Posibilități combinatorii	154
5. Pronumele demonstrativ și adjectivul pronominal demonstrativ. Posibilități combinatorii	156
6. Pronumele interogativ și adjectivul pronominal interogativ. Posibilități combinatorii	157

7. Pronumele relativ și adjectivul pronominal relativ. Posibilități combinatorii	158
8. Pronumele nehotărât și adjectivul pronominal nehotărât. Posibilități combinatorii	159
9. Pronumele negativ și adjectivul pronominal negativ. Posibilități combinatorii	161
10. Adjectivul pronominal de întărire. Posibilități combinatorii	161
Lecția 5. Rezumatul textului dramatic	162
Lecția 6. Principii de interacțiune	164
Lecția 7. Obiecte de artă. Tradiție și creație	165
Proiect. Creațiile lui Brâncuși și cultura folclorică	166
<i>Recapitulare</i>	167
<i>Evaluare</i>	168

171 / Unitatea 5. Autoportret. Portret. Tablou

Lecția 1. Introducere	172
Lecția 2. Dialogul în textul nonliterar. Interviu	173
Lecția 3. Textul liric: <i>Visul de Șt. O. Iosif</i>	175
Lecția 4. Numeralul. Posibilități combinatorii ale numeralului	180
Lecția 5. Adverbul. Posibilități combinatorii ale adverbului	183
Lecția 6. Interjecția. Onomatopeele. Interjecția predicativă	184

Lecția 7. Sintaxa propoziției. Atributul	185
Lecția 8. Textul descriptiv	188
Lecția 9. Comprehensiunea unei cărți audio	189
Lecția 10. Despre limba și cultura țărilor vecine	192
Proiect. Cultura țărilor vecine	193
<i>Recapitulare</i>	194
<i>Evaluare</i>	195

197 / Unitatea 6. Cărți. Ecrane. Digital

Lecția 1. Introducere	198
Lecția 2. Textul nonliterar	200
Lecția 3. Textul narativ literar în proză: <i>Copiii Dunei</i> de Andrei Dósa	202
Lecția 4. Conjunția. Fraza. Normele de punctuație	208
Lecția 5. Termenii științifici. Limbajul popular. Variația regională a limbii	211
Lecția 6. Integrarea tiparelor textuale	212

Lecția 7. Structurile textuale: secvențe de tip narativ, descriptiv, dialogal, explicativ	213
Lecția 8. Filmul documentar. Respectul pentru valori	215
Proiect. Obiceiuri din diferite zone ale României în filmul documentar	215
<i>Recapitulare</i>	216
<i>Evaluare</i>	217

Recapitulare finală	219
----------------------------------	-----

Anexe	222
--------------------	-----

Bibliografie	230
---------------------------	-----

UNITATEA 1

AMINTIRI. MOMENTE. PROIECTE

Lecția 1 Introducere

Lectură

Lecția 2 Textul epic. Narativul literar:
Amintiri din copilărie de Ion Creangă

Lecția 3 Textul narativ literar în proză:
Pantera neagră de Sorin Titel (text integral)

Elemente de construcție a comunicării

Lecția 4 Utilizarea corectă a accentului.
Variante accentuale admise/neadmise de normă

Lecția 5 Derivarea. Compunerea. Familia lexicală

Lecția 6 Paronimele. Confuziile paronimice

Lecția 7 Pleonasmul

Redactare

Lecția 8 Etapele scrierii. Stilul

Comunicare orală

Lecția 9 Strategii de ascultare activă

Elemente de interculturalitate

Lecția 10 Contacte culturale

Recapitulare

Evaluare

LECȚIA 1 INTRODUCERE (p. 16–18)

Lecția introductivă are scopul de introducere în temă. Tema unității – *Amintiri. Momente. Proiecte* – este o particularizare a temei generale *Orizonturile lumii și ale cunoașterii*.

Cuvinte în rețea

Spre deosebire de clasa a VI-a, unde harta de cuvinte reprezenta un singur câmp lexico-semantic al temei, în clasa a VII-a, activitatea **Harta de cuvinte** se axează pe trei câmpuri lexico-semantice, care, împreună, conturează tema generală *Orizonturile lumii/cunoașterii*.

Pentru prima unitate, *Amintiri. Momente. Proiecte*, cele trei câmpuri proiectează un orizont temporal. Simplu, orizontul lumii/cunoașterii se poate contura printr-o privire retrospectivă, concretizată în **amintiri**, prin surprinderea **momentului prezent**, concretizat în instantanee, în fapte curente diverse etc., și printr-o perspectivă prospectivă, concretizată în **proiecte**.

1 Exercițiul se realizează în trei pași: elevii citesc harta de cuvinte pentru fiecare aspect (*amintiri, momente, proiecte*), apoi pun în relație cele trei aspecte, iar în final profesorul le poate explica elevilor că fiecare om trăiește într-un orizont temporal, construit din perspectivă cronologică/subiectivă etc.

2 Elevii pot alege orice cuvânt din hartă sau pot realiza sintagme pornind de la hartă: „amintiri din excursie”, „momente speciale”, „proiect personal” etc. Elevii pot propune alte cuvinte decât cele din listă. În concluzie, profesorul va arăta că orizontul fiecărui elev include acele experiențe/imagini/momente etc.

3 Exercițiul are drept scop ilustrarea orizontului cunoașterii/lumii din perspectivă temporală. Ambele variante de răspuns îi obligă pe elevi să reflecteze asupra acestui orizont temporal.

Harta conceptuală (cu varianta ei, **harta mentală**) reprezintă o metodă de învățare, bazată pe importanța ierarhiilor în ordonarea ideilor și în memorarea informațiilor, având în vedere natura creatoare și asociativă a minții umane. Harta se bazează în mod esențial pe logica asocierii (nu pe relații de tip cauză-efect sau de cronologie – pentru care există alți organizatori grafici), asocierile fiind potențial infinite.

Harta se realizează parcurgând pașii de mai jos:

Pasul 1. În centru se marchează tema, apoi se trasează ideile ordonatoare de bază.

Pasul 2. Ierarhiile de bază se ramifică, prin tehnica asocierii, cu alte idei.

În **punerea ei în pagină** se folosesc sublinieri cu creioane colorate pentru a face vizibile ierarhizarea și ordonarea informațiilor.

DESCOPERIM ÎN LITERATURĂ!

Secțiunea are drept scop lectura unor texte/fragmente de text care ilustrează tema *Amintiri. Momente. Proiecte* în literatură. Elevii vor citi textele orientați de cele două întrebări:

- Care sunt momentele surprinse în text?
- Care dintre aceste momente se constituie prin evocare și care sunt constituite prin proiecție în viitor?

1 *Sugestii de răspuns:*

• **Textul 1. Nichita Stănescu, Epilog la lumea veche**

Textul surprinde un moment în care copilul percepe natura: vede norii de primăvară, e înfiorat de „mirosul pământului ud”, este emoționat: „mă înfiora și-mi tremura de emoție spinarea, ca și cum ar fi trebuit să-mi crească aripi din ea”. Momentul se constituie prin **evocare** („eram copil” etc.).

• **Textul 2. Octavian Soviany, Camere interzise**

Textul surprinde aspecte din experiența de zi cu zi a unui copil, plimbările făcute împreună cu tatăl său pe același traseu din Brașov. Textul prezintă fascinația pe

care acesta o are pentru „lumea de dincolo de orizont”. Instantaneele din Brașov se prezintă prin **evocare**.

• **Textul 3. Filip Florian, Băiuștii**

Textul surprinde un moment special pentru copil, petrecut în bucătăria familiei: copilul se trezește, ia o carte în mâini și intră în bucătărie, unde mama lui prăjește pâine. Momentul este prezentat prin **evocare**.

• **Textul 4. Ion Pillat, Artă poetică**

Textul ilustrează **o stare trăită în prezent**: „Izvorăsc din mine ca din mări / Insule de gânduri, ce adună / Cânturi fremătând peste uitări”, **un fapt petrecut**: „Ani de ani și clipă după clipă, / Vierme de mătase m-am

făcut”, și o **proiecție în viitor**: transformarea brațelor de lut în aripi de flutură: „Fluturul simțindu-l, ce-n aripi / O să-mi schimbe brațele de lut...” Este vorba de o transformare a viermelui de mătase în flutură, asociată etapelor creației artistice. Transformarea e prezentată atât prin **evocare**, cât și prin **proiecție în viitor**.

• **Textul 5. Ion Creangă, Povestea lui Harap-Alb**

Textul prezintă discuția dintre crai și fiul său mai mare, care este hotărât să pornească într-o misiune în urma căreia ar putea deveni împărat. Drumul fiului de crai este prezentat prin **proiecție în viitor**.

• **Textul 6. Mircea Eliade, Romanul adolescentului miop**

Textul prezintă proiectul unui adolescent de a scrie un roman. Proiectul este prezentat ca **proiecție în viitor**.

• **Textul 7. A.E. Baconsky, Vântul**

Textul exprimă o constatare: vântul nu poate fi văzut, pot fi văzute doar efectele sale: „arborii cum se clatină / Și frunzele cum aleargă prin iarbă”. Aceeași constatare se referă și la timp: timpul nu poate fi văzut („Mă uit la timp și nu-l văd, / Mă uit îndelung și nu-l văd.”), pot fi doar sesizate efectele lui („Văd doar copiii cum cresc / Și oamenii cum încărunțesc și se-apeacă.”). Constatarea este prezentată sub **forma unei reflecții asupra prezentului**.

2 Se acceptă orice răspuns subiectiv pertinent.

3 Exercițiul vizează identificarea temei prin utilizarea unei strategii de lectură. Este importantă atât identificarea temei, cât și utilizarea conștientă a unei strategii de lectură. Va fi acceptat orice răspuns pertinent.

Sugestii de răspuns:

- **Textul 1. Nichita Stănescu, Epilog la lumea veche**, tema: natura, emoția în fața naturii, percepția copilului etc.
- **Textul 2. Octavian Soviany, Camere interzise**, tema: copilăria, orașul, plimbarea, traseul etc.
- **Textul 3. Filip Florian, Băiuțeii**, tema: familia, momentele speciale, spațiul magic, relația copilului cu mama, revelațiile copilăriei etc.
- **Textul 4. Ion Pillat, Artă poetică**, tema: transformarea (în vierme de mătase și apoi în flutură), evoluția, arta poetică etc.
- **Textul 5. Ion Creangă, Povestea lui Harap-Alb**, tema: relația tată-copil, drumul, călătoria, îndeplinirea unei misiuni etc.
- **Textul 6. Mircea Eliade, Romanul adolescentului miop**, tema: viața adolescenților, scrierea unui roman etc.
- **Textul 7. A.E. Baconsky, Vântul**, tema: fenomenele invizibile, trecerea timpului, transformările în natură și în viața omului etc.

6 Activitatea propune un context de discuție pe baza unor întrebări, în care elevii să vorbească despre experiențele personale și ideile referitoare la temă. Activitatea are drept scop conștientizarea valorii pe care amintirile și proiectele o au în viața lor. Elevii vor fi astfel pregătiți pentru lectura unor texte care prezintă experiențe umane prin amintiri și proiecții în viitor.

4 Punerea textelor în relație se va realiza pe baza unui element de conținut comun: un cuvânt-cheie, un personaj, o acțiune, o idee etc. Orice variantă pertinentă de răspuns va fi acceptată.

De exemplu, se pot pune în relație:

- **Textul 2** (Octavian Soviany, *Camere interzise*) cu **textul 3** (Filip Florian, *Băiuțeii*); ambele prezintă momente din copilărie, petrecute alături de părinți, în anumite spații, speciale pentru copil.
- **Textul 5** (Ion Creangă, *Povestea lui Harap-Alb*) cu **textul 6** (Mircea Eliade, *Romanul adolescentului miop*); ambele prezintă proiectul unui tânăr: călătoria, concretă sau interioară, pentru a îndeplini o misiune.
- **Textul 1** (Nichita Stănescu, *Epilog la lumea veche*) cu **textul 7** (A.E. Baconsky, *Vântul*); ambele înfățișează modul în care omul percepe natura: în copilărie percepția naturii îl emoționează, la maturitate, percepția naturii e un prilej de meditație asupra trecerii timpului etc.
- **Textul 4** (Ion Pillat, *Artă poetică*) cu **textul 7** (A.E. Baconsky, *Vântul*); în ambele elementele naturii susțin exprimarea unei idei filosofice. Astfel, **textul 4** (Ion Pillat, *Artă poetică*) ilustrează ideea că exprimarea gândurilor sub forma unui cântec, a unei creații literare, înseamnă transformare (de exemplu, a brațelor de lut în aripi de flutură: „Fluturul simțindu-l, ce-n aripă / O să-mi schimbe brațele de lut...”). **Textul 7** (A.E. Baconsky, *Vântul*) ilustrează ideea că anumite fenomene (vântul, timpul) pot fi sesizate/observate doar prin efectele pe care le generează.

5 Orice răspuns pertinent va fi acceptat.

Se pot face asocieri precum:

- **Textul 1. Nichita Stănescu, Epilog la lumea veche**: cu pânze care ilustrează imagini de primăvară;
- **Textul 2. Octavian Soviany, Camere interzise**: cu fotografii ale orașului Brașov din secolul al XX-lea;
- **Textul 3. Filip Florian, Băiuțeii**: cu filme despre universul copilăriei;
- **Textul 4. Ion Pillat, Artă poetică**: cu filme documentare despre transformarea omizii în flutură;
- **Textul 5. Ion Creangă, Povestea lui Harap-Alb**: cu filmul *De-aș fi... Harap Alb* (regia Ion Popescu-Gopo, 1965, cu Florin Piersic);
- **Textul 6. Mircea Eliade, Romanul adolescentului miop**: cu filme despre adolescenți;
- **Textul 7. A.E. Baconsky, Vântul**: cu fotografii, reproduceri de pânze care înfățișează fenomene meteorologice.

Întrebările cu răspuns deschis au rolul de a dezvolta gândirea critică a elevului. Rezolvarea lor se bazează pe gândirea divergentă a elevului, pe experiențele personale sau pe cunoștințele acestuia și pot avea o gamă variată de răspunsuri. Sunt întrebări de reflecție, prin care se crește motivația elevilor și interesul față de tema unității.

7 Elevii vor defini un proiect ideal. Se poate construi fie o definiție de tip dicționar, fie una bazată pe o comparație sau pe o metaforă. În cazul în care elevii întâmpină dificultăți în realizarea definiției, profesorul le poate sugera să se gândească la un text/o situație anume în care un om/o echipă realizează un proiect. Profesorul le poate cere elevilor să facă legături cu ceea ce au învățat la disciplina *Consiliere și dezvoltare personală*. Definițiile vor fi expuse în clasă și se va realiza un tur al galeriei.

PORTOFOLIU

(p. 18)

Portofoliul elevului din clasa a VII-a va conține o serie de lucrări realizate de-a lungul anului școlar. Elevii vor avea un jurnal (de preferat un caiet) în care vor realiza acest portofoliu. Pentru realizarea portofoliului, vor face un exercițiu de reflecție referitor la proiectele lor din acest an școlar. Vor realiza o listă și vor stabili un termen pentru fiecare proiect. Pe măsura realizării acestor proiecte, elevii pot atașa fotografii/desene și pot face notițe în jurnal.

LECȚIA 2

TEXTUL EPIC. NARATIVUL LITERAR (p. 19–24)

DIN EXPERIENȚA MEA

Activitatea are drept scop sesizarea **diferenței** dintre **imaginea care se vede într-un covor** și **tehnicile prin care se realizează imaginea**, legăturile dintre fire. Imaginea se vede pe fața covorului, legăturile între fire, nodurile se văd doar pe spatele acestuia. În mod similar, se poate înțelege diferența dintre **lumea unui joc video, în care jucătorul intră cu avatarul său, și tehnicile (codurile)** prin care se realizează/programează lumea virtuală. În mod asemănător, se poate înțelege diferența dintre **subiectul unei opere literare** (înfățișat printr-o poveste: Făt-Frumos se luptă cu zmeii și eliberează prințesa, Nelu visează Barabumbosaurul etc.) și **tehnicile prin care se realizează povestea** (tehnicile narative).

1 Exercițiul urmărește identificarea desenelor din covor. Imaginea din covorul popular românesc reproduce doi oameni, un bărbat și o femeie. Tapiseria *Doamna cu licorna* înfățișează o doamnă nobilă înconjurată de câteva animale fantastice.

2 Exercițiul conduce spre constatarea că țesătorea lucrează pe spatele covorului și că atunci când privim un covor pe față nu ne dăm seama de tehnicile (legăturile, nodurile) prin care acesta a fost realizat. Profesorul le va explica elevilor informațiile din caseta de strategii de lectură.

EXPLOREZ

1 Scopul exercițiului este actualizarea informațiilor despre instanțele comunicării narrative. Creând șirul de întâmplări și redactând povestea, elevii vor preciza:

- **autorul poveștii:** elevii (grupa) care creează povestea;
- **naratorul** (cel care povestește în text): un pădurar bătrân, un astronaut;
- **ascultătorii poveștii** (ascultătorii din text): excursioniștii, nepoții astronautului;
- **conținutul poveștii:** șirul de întâmplări;
- **cititorii poveștii/receptorii poveștii** (în lumea reală): colegii de clasă.

2 Fiecare grupă va completa fișa propriei povești, de la p. 19.

Autorul textului scris: ...

Cititorul / Ascultătorul poveștii: ...

Naratorul (cel care povestește în text): ...

Cui i se adresează naratorul? ...

Personaj(e): ...

Întâmplări: ...

Cadrul acțiunii (loc și timp): ...

3 Scopul exercițiului este de a conștientiza logica acțiunii într-o narațiune. Elevii vor trebui să pună în relație logică secvențele de acțiune.

Sugestie de răspuns (nu este singura posibilă):

4 Toate variantele de răspuns sunt corecte. Scopul exercițiului este ca elevii să identifice cel puțin una dintre caracteristicile acțiunii textului epic:

- întâmplările se desfășoară una după cealaltă (cronologic);
- întâmplările se desfășoară într-un anumit cadru;
- întâmplările sunt legate unele de altele ca într-un mecanism, conform unei anumite logici.

5 Elevii lucrează în grupe și citesc textele preluate din *Exerciții de stil* de Raymond Queneau.

6 Acesta este cel mai important exercițiu din secțiune. Scopul exercițiului este **înțelegerea naturii textului epic** (un text care prezintă acțiuni făcute de eroii unor întâmplări) și sesizarea tehnicilor/**modurilor prin care sunt expuse**/se prezintă aceste întâmplări (prin narațiune, descriere sau dialog). Profesorul poate discuta cu elevii informațiile din casetele **Elemente-cheie** de la p. 19 și **Strategii de lectură** de la p. 20 înainte sau după rezolvarea exercițiului.

- Cele șase texte prezintă aceeași întâmplare, cu mici variații în stilul de prezentare. Întâmplarea relatată este: într-un autobuz aglomerat, un domn cu pălărie i se plânge unui călător că îl deranjează. Imediat ce observă un loc liber, domnul cu pălărie se așază.
- Întâmplarea se petrece într-un autobuz.
- În **textul 1** și **textul 2** întâmplarea e prezentată prin **narațiune**. Cadrul acțiunii (autobuzul) și personajul sunt înfățișați prin descriere. În **textul 3** și **textul 5** întâmplarea este prezentată tot prin **narațiune**. În **textul 4** întâmplarea este prezentată prin **descriere** (descriere de acțiuni). Profesorul poate explica diferența între descrierea de acțiuni și narațiune (care presupune prezența intrigii). Dacă profesorul consideră dificilă pentru elevi această diferență poate omite textul 4. În **textul 6** întâmplarea este prezentată sub forma unui **dialog**.

În finalul exercițiului, profesorul explică informațiile din rubrica **Elemente-cheie** de la p. 22.

În cazul în care elevii solicită clarificări între textul narativ și textul epic, profesorul poate oferi următoarea explicație:

Textul narativ/Structura narativă	Textul epic
<ul style="list-style-type: none"> • este modalitatea (tehnica) principală prin care sunt înfățișate acțiunile săvârșite de eroii textului; • alte modalități (tehnici) sunt descrierea și dialogul. 	<ul style="list-style-type: none"> • prezintă acțiuni săvârșite de eroii unor întâmplări reale sau imaginare; • un text epic este realizat prin tehnica narativă, iar întâmplările/acțiunile sunt expuse prin narațiune.

ÎN LUMEA TEXTULUI

Scopul acestei secțiuni este aprofundarea noțiunii de text epic și exemplificarea temei printr-un fragment din *Amintiri din copilărie* de Ion Creangă. Elevii vor citi textul. Profesorul îi va ajuta să depășească dificultățile lexicale. Profesorul poate realiza o lectură-model a textului sau elevii citesc textul pe rând, cu voce tare.

Lectura-model implică dicție, acuratețe, viteză adecvată, frazare potrivită, respectarea punctuației textului și expresivitate. Ea se face de către un cititor experimentat (de cele mai multe ori un adult, profesorul), care înțelege textul și este conștient de strategiile lecturii-model.

Fluența înseamnă citirea unui text cu acuratețe, viteză adecvată, frazare potrivită, respectarea punctuației textului și expresivitate.

Lectura fluentă asigură înțelegerea textului.

Fluența se dobândește în primii ani de învățare a lecturii, dar se exersează pe tot parcursul anilor de școală. Sunt trei etape în dobândirea fluenței:

1. **Dobândirea fluenței de suprafață** – în cadrul achizițiilor fundamentale din ciclul primar – implică patru procese:

- **decodarea fonetică** (înțelegerea cuvintelor auzite);

- **recunoașterea cuvintelor** (recunoașterea literelor și a sensului cuvintelor);
- **procesarea semantică** (deducerea sensului din context);
- **procesarea sintactică** (deducerea sensului pe baza structurii sintactice).

Cititorii vor reuși să extragă semnificația automat, cu tot mai puțin efort. Însă, în cazul în care fluența se menține doar la decodarea textului și cititorii nu ajung la înțelegerea textului, există riscul analfabetismului funcțional.

2. Dobândirea fluenței strategice – realizată, în principiu, în aproximativ trei ani de la începutul învățării cititului, deci tot în ciclul primar – implică următoarele procese:

- **extragerea semnificației din text și monitorizarea extragerii semnificației** (printr-o atenție sporită, voluntară sau automată, asupra proceselor din prima etapă);
- **reglarea vitezei optime de lectură** (presupune un echilibru, în mintea cititorului, între extragerea semnificației din text și reglarea vitezei de lectură);
- **managementul strategiei de suprafață** (presupune un control asupra fluenței de suprafață).

Acum cititorul înțelege textul și citește expresiv (adică respectă intonația enunțului, accentul cuvintelor, frazarea și ritmul corecte).

3. Dobândirea fluenței de adâncime – implică următoarele procese:

- **procesarea feedbackului primit din partea auditoriului și reglarea citirii în consecință;**
- **formularea de răspunsuri personale, prin reflecție asupra conținutului textului și construcția unor noi semnificații;**
- **conștientizarea proceselor implicate** în lectură, adică metacogniția.

Acum cititorul este autonom: dobândește încredere și dă dovadă de reziliență, resimte satisfacția lecturii.

(Modelul fluenței a fost preluat din Timothy Rasinski, Camille Blachowicz, Kristin Lems, *Fluency Instruction: Research-Based Best Practices*, The Guilford Press, Londra, 2005, p. 175.)

APROFUNDEZ

1 a) – A: În text este vorba despre o întâmplare petrecută la școală.

b) – A: În text este vorba de copilăria naratorului.

c) – A: Acțiunea are loc în Humulești, în luna mai.

d) – A: Lumea reprezentată în text este satul Humulești din vremea copilăriei naratorului.

e) – A: Povestitorul creează lumea din text prin amintire.

f) – A: La începutul textului, naratorul este un adult care își amintește de satul natal, apoi este un copil (Nică), care povestește întâmplarea de la școală.

g) – F;

h) – F;

i) – A: Acțiunea este expusă prin narațiune, dar și prin descriere și dialog (Textul reproduce o replică a preotului aflat în vizită în casa lui Nică și vorbele pe care acesta și le spunea sieși în gând, dar nu prezintă un schimb de replici între două sau mai multe personaje. Această situație i-ar putea determina pe unii elevi să considere răspunsul fals.)

2 a) Elevii vor prezenta întâmplarea relatată în text în două-trei enunțuri. Se va accepta orice variantă de răspuns adecvată.

b) Se va accepta orice formă de răspuns adecvată.

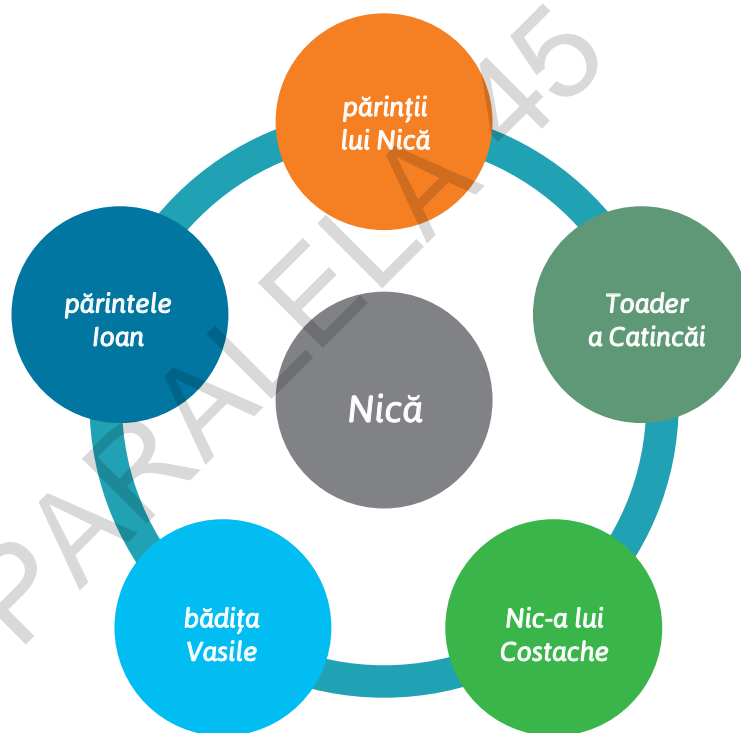
Într-o zi de mai, bădița Vasile îl pune pe Nic-a lui Costache să-l evalueze / să-l asculte pe Nică. Nică își dă seama că face multe greșeli și că va fi pedepsit și se gândește să scape. Găsind momentul potrivit, el o ia la fugă spre casă și apoi observă că doi elevi se iau după el. Atunci Nică fuge și mai tare și reușește să se ascundă. Iar cei doi elevi îi pierd urma. Apoi Nică ajunge acasă și îi spune mamei sale că nu vrea să meargă la școală. A doua zi, se reîntoarce însă la școală, convins de părinții săi și de preot.

c) Se acceptă orice variantă care așază în ordine cronologică și în mod logic acțiunile.

d) Naratorul care își prezintă amintirile despre satul Humulești este un adult. Naratorul care prezintă întâmplarea despre fuga de la școală este copilul Nică.

- e) Fragmente de text în care este descris un personaj: „bădița Vasile a Ilioaei, dascălul bisericii, un holtei zdrăvăn, frumos și voinic”; „Nică, băiat mai mare și înaintat în învățătură până la genunchiul broaștei, era sfădit cu mine din pricina Smărăndiței popii”. Într-un alt fragment este descris satul Humulești: „Humuleștii, și pe vremea aceea, nu erau numai așa, un sat de oameni fără căpătâi, ci sat vechi răzășesc, întemeiat în toată puterea cuvântului: cu gospodari tot unul și unul, cu flăcăi voinici și fete mândre [...]; cu biserică frumoasă și niște preoți și dascăli și poporeni ca aceia, de făceau mare cinste satului lor.”
- f) Descrierea are rolul de a prezenta cadrul acțiunii (satul Humulești) și de a înfățișa portretul personajelor (descrierea personajelor).
- g) Replica lui Nică: „Ce-i de făcut, măi Nică?” Replica preotului: „Că, dă, e păcat să rămâi fără leac de învățătură [...] și, mai știi cum vine vremea? Poate să te faci și tu popă aici, la biserica Sfântului Nicolai, că eu pentru voi mă străduiesc. Am o singură fată ș-oi vedea eu pe cine mi-o aleg de ginere.”
- h) În general, rolul dialogului în narațiune este să dea caracter scenic acțiunii, să caracterizeze personajele prin limbaj și, uneori, să dinamizeze ritmul acțiunii. În textul dat, rolul replicilor personajelor este să caracterizeze personajele pe baza limbajului lor. De exemplu, replica lui Nică („Ce-i de făcut, măi Nică?”) sugerează că băiatul este conștient de dificultatea în care se află și caută o soluție. Replica preotului („Că, dă, e păcat să rămâi fără leac de învățătură [...] și, mai știi cum vine vremea? Poate te faci și tu popă aici, la biserica Sfântului Nicolai, că eu pentru voi mă străduiesc. Am o singură fată ș-oi vedea eu pe cine mi-o aleg de ginere.”) dovedește înțelepciune și iscusință. Preotul găsește strategia potrivită prin care să-l facă pe Nică să revină la școală: îi arată lui Nică orizontul pe care i-l deschide școala, sugerându-i că ar putea deveni preot, dar și că i-ar putea deveni ginere.
- i) Elevii vor realiza o hartă a personajelor similară cu cea alăturată, însă orice altă variantă pertinentă este acceptată.

- 3 Exercițiul vizează interpretarea textului și raportarea critică la întâmplarea prezentată în text și la funcția amintirii, din perspectiva elevilor de azi. Pentru a avea mai multe puncte de vedere în discuție, cele două activități vor fi repartizate unui număr mai mare de grupe, astfel încât cel puțin două grupe să rezolve sarcina 1 (corespunzătoare grupei 1) și cel puțin două, sarcina 2 (corespunzătoare grupei 2).

Grupa 1

NICĂ ȘI ORIZONTURILE CUNOAȘTERII

- Elevii vor identifica mai întâi persoanele, relațiile dintre persoane, activitățile, regulile, pedepsele etc. școlii din Humulești. Apoi vor discuta situația dificilă în care se găsește Nică (este ascultat de un elev care-i este dușman/rival, face greșeli și urmează să fie pedepsit, nu mai vrea să meargă la școală) și despre modul în care o depășește. În final, își vor formula opinia despre orizontul pe care școala i-l deschide lui Nică, formulând motivele și scopurile pe care le putea avea Nică să meargă la școală.

Grupa 2

AMINTIREA ȘI ORIZONTURILE CUNOAȘTERII

- Elevii vor identifica mai întâi locurile, persoanele, acțiunile pe care le evocă naratorul la începutul fragmentului și apoi starea pe care i-o trezește naratorului amintirea satului Humulești, identificând caracterul optimist/pesimist al evocării. În final, elevii își vor formula opiniile referitoare la lumile personale create prin amintire și vor discuta despre caracterul real sau imaginar al acestor lumi.

UNITATEA 1 – AMINTIRI. MOMENTE. PROIECTE

REFLECTEZ

1 Exercițiul are scop dublu: de a-i face pe elevi conștienți că au citit multe texte epice și de a le cere să creeze o listă, care poate lua forma unui minicatalog de bibliotecă, reprezentativă pentru lecturile elevilor din clasă. Lista poate rămâne în galeria clasei și poate constitui un punct de reper pentru alte activități din clasa a VII-a.

Sugestie de răspuns realizată de o elevă:

☐	1. Mihai Eminescu, „Făt-Frumos din lacrimă”	6. Mark Twain, „Aventurile lui Tom Sawyer”
☐	2. Ionel Teodorescu, „În casa bunicii”	7. Lewis Carroll, „Alice în Țara Minunilor”
☐	3. Mircea Sântimbreanu, „Recreația mare”	8. Frank Baum, „Vrăjitorul din Oz”
☐	4. Cezar Petrescu, „Fram, ursul polar”	9. Adina Popescu, „Povestiri de pe Calea Moșilor”
☐	5. Antoine de Saint-Exupéry, „Micul prinț”	10. Ana Alfianu, „Val și cetatea sufletelor”

2 Exercițiul are scopul de a fixa caracteristicile textului epic. Unele afirmații (b, f) au un caracter relativ subiectiv, de aceea ar putea fi considerate fie adevărate, fie false. Restul sunt, în principiu, adevărate.

- a) – A: În textele epice din lista realizată de voi sunt înfățișate întâmplări realizate de personaje.
- b) – A / F: Tinerii sunt interesați de textele epice pentru că sunt interesați de povestea relatată în text.
- c) – A: Lumea creată într-un text epic este prezentată prin narațiune, descriere și dialog.
- d) – A: Toate textele epice au personaje.
- e) – A: Personajele sunt cavaleri, prințese, feți-frumoși, zmei, zei, elfi, roboți, animale, obiecte însuflețite (de exemplu, o scoică care își spune povestea), copii, adulți etc.
- f) – A / F: Textul epic seamănă cu filmul.
- g) – A: Textele epice pot fi scrise în versuri.
- h) – A: Textul epic poate avea ca temă: societatea, școala, familia, natura, călătoria etc.

LECȚIA 3 TEXTUL NARATIV LITERAR ÎN PROZĂ: PANTERA NEGRĂ DE SORIN TITEL (p. 25–30)

DIN EXPERIENȚA MEA

Activitatea are drept scop conturarea orizontului elevilor pentru lectura textului *Pantera neagră* de Sorin Titel, ale cărui teme principale sunt sportul și prietenia. Scopul exercițiului este dublu: să pregătească întâlnirea cu textul și să favorizeze reflecția asupra propriilor pasiuni. Organizați în grupe, elevii vor răspunde la întrebările date și apoi își vor compara răspunsurile.

ÎN LUMEA TEXTULUI

Se recomandă lectura textului literar cu voce tare, eventual chiar lecturi succesive ale acestuia. Profesorul poate realiza o lectură-model a textului, iar apoi lectura va fi realizată de către elevi. Este importantă lectura fluentă realizată cu voce tare și ulterior se poate recurge la lectura silențioasă. Se pot afla informații despre autor din manualul digital. De asemenea, opera scriitorului este prezentată din perspectiva temei *Orizonturile lumii și ale cunoașterii*, atât în caseta de prezentare a autorului, cât și în varianta digitală a manualului.

REAȚII SUBIECTIVE

Exercițiul încurajează exprimarea unor păreri subiective ca reacții imediate după lectura textului. Răspunsurile pot fi dintre cele mai diverse. Profesorul va direcționa elevii înspre construirea unor răspunsuri nuanțate, motivate.

HARTA TEXTULUI

Cerințele din secțiunea *Harta textului* au ca scop construirea comprehensiunii textului.

Comprehensiunea este procesul realizat pe parcursul primei lecturi:

- **comprehensiunea locală** se referă la înțelegerea cuvintelor, a sintagmelor și a enunțurilor;
 - **comprehensiunea globală** presupune formularea unui răspuns la întrebarea „Ce spune textul?”.
- Interpretarea** este un proces care descifrează sensul ascuns și semnificațiile multiple ale operei;
- **interpretarea locală** presupune clarificarea zonelor de indeterminare;
 - **interpretarea globală** reprezintă un moment de sinteză a semnificațiilor, dar și de construire a unor ipoteze referitoare la semnificațiile textului și interogarea lor din perspectiva relevanței lor pentru elev.

(după Alina Pamfil, *Didactica literaturii. Reorientări*, Editura Art, București, 2016)

I. 1 Exercițiul are în vedere comprehensiunea globală a textului. Răspunsul constituie o primă ipoteză interpretativă, care se va nuanța în urma relecturii textului.

De exemplu:

În text este vorba despre doi prieteni, Gicoane și Romi, care participă la un meci în care joacă Gicoane / despre pasiunea pentru fotbal pe care o au doi prieteni / despre revenirea lui Gicoane pe teren după o accidentare și susținerea pe care o primește din partea prietenului său.

Se acceptă orice răspuns pertinent.

Acțiunea

2 Sugestii de răspuns:

- a) Romi și Gicoane merg spre arena de fotbal, aflată la marginea orașului, unde Gicoane va juca, iar Romi îl va susține din tribună.
- b) Pe drumul spre arena de fotbal, cei doi prieteni discută despre meciul înspre care se îndreaptă: despre pregătirea pentru meci (Romi spune că și-a cumpărat cărâitoare), despre componența echipei adverse, despre susținerea pe care o manifestă Romi (prezența lui în tribună aduce noroc pentru echipa lui Gicoane), despre încrederea lui Gicoane că echipa sa va câștiga meciul, despre starea lui Gicoane care revine pe teren după ce a avut piciorul în ghips, despre talentul lui Gicoane.
- c) Când ajung la arenă, Gicoane intră în arenă, iar Romi îl așteaptă pe iarbă, să se întoarcă după el. Pentru că Gicoane întârzie, Romi se gândește să urce în alunii de lângă gard să urmărească de acolo meciul.
- d) Romi intră la meci dus de Gicoane, care îi spune portarului că Romi este împreună cu el.
- e) În timpul primei reprize, echipa ceferiștilor joacă bine, dar adversarii reușesc să înscrie.
- f) La începutul celei de-a doua reprize, Romi e nedumerit pentru că Gicoane nu a intrat pe teren, în poartă fiind tot vechiul portar.
- g) Gicoane intră în joc după 10 minute de la începerea reprizei a doua, când adversarii fac un schimb de jucători.

h) Romi observă că Gicoane nu poartă tricou negru, ca de obicei, ci un tricou albastru.

i) Gicoane reușește să apere un șut periculos tras pe poartă de către adversari.

j) Câștigă echipa lui Gicoane cu 2 – 1.

k) La sfârșitul meciului Romi îl așteaptă pe Gicoane, ca în alte dăți, și își aduce aminte de antrenamentele din curtea fabricii, la care a asistat, în care Gicoane îi antrena pe băieții din fabrică. Visează să devină și el un bun portar când va crește.

3 Răspunsul la întrebări presupune selectarea informației din mai multe secvențe ale textului.

Sugestii de răspuns:

- a) Așteptându-l pe Gicoane la intrarea în arenă, Romi se gândește că va intra împreună cu Gicoane pe poarta arenei foarte mândru că sunt prieteni. Întârzierea lui Gicoane îi trezește gândul că prietenul său a uitat de el. Și îi este teamă că va pierde meciul. Era cuprins de disperare pentru că nu va putea intra la meci, neavând bani suficienți să-și cumpere bilet.
- b) Romi ronțăie semințe, urmărește cu atenție desfășurarea meciului, îl caută cu privirea pe Gicoane, se gândește că ceferiștii n-ar fi primit gol dacă Gicoane ar fi fost în poartă, își ia o limonadă în pauză, este mândru de prietenul său, poartă un dialog în contradictoriu cu un supporter, susținându-l pe Gicoane, e bucuros de reușita prietenului său.
- c) Se pot avea în vedere următoarele aspecte din text, semnificative pentru prietenia dintre Romi și Gicoane:
 - Romi îl așteaptă pe Gicoane, înainte de meci, la intrarea în arenă și după meci.
 - Gicoane îl ia pe Romi „de după cap, așa, ca pe un vechi prieten”.
 - Gicoane i se adresează lui Romi cu un ton prietenos: „... glasul lui Gicoane deveni foarte prietenos, primi acel timbru special pe care glasul unui bărbat nu-l capătă decât atunci când vorbește cu un prieten drag. Glasul lui Gicoane deveni aproape copilăros, de o puritate caldă, catifelată.”
 - Romi îl încurajează pe Gicoane și pune în evidență calitățile lui excepționale: „Ai reflexe bune,

mă Gicoane, și asta face mai mult decât doi metri înălțime. Și-apoi, gândește-te și tu. E ușor să fii portar bun când ai un metru optzeci. Dar plonjeu ca al tău n-are nimeni. Tu ești ca o panteră...”.

- Romi îl roagă pe Gicoane să nu fie nervos: „Numai să nu fii nervos în poartă, se rugă Romi.”
- Gicoane îl introduce pe Romi în tribună, fără ca acesta să fie nevoit să cumpere bilet.
- Romi îi ține partea lui Gicoane în disputa cu un supporter.
- Romi e bucuros de reușita prietenului său.

4 Elevii vor completa, în caiet, afirmațiile date cu informații identificate în text.

Sugestii de răspuns:

- Romi îl așteaptă pe Gicoane ca să *meargă împreună la meci (apoi ca să intre pe stadion și, la terminarea meciului, ca să facă ce aveau ei obiceiul la finalul meciurilor)*.
- Gicoane nu mai jucase fotbal o perioadă fiindcă *fusese accidentat*.
- În trecut, Gicoane nu avea încredere în el, deoarece *credea că este prea mic de statură pentru un portar*.
- După accident, Gicoane și-a dat seama că *înălțimea nu contează pentru a fi un bun portar*.
- Romi intră la meci fără bilet, deoarece *Gicoane îl introduce pe stadion pe contul său, spunându-i paznicului că sunt împreună*.
- Romi își dorește să devină *portar*.

Cadrul acțiunii: timpul și spațiul

5 Elevii vor răspunde, în scris, la întrebările date.

Sugestii de răspuns:

- Locurile în care se petrec întâmplările din text sunt: „la colțul străzii”, într-un oraș („orașul era pustiu”), pe drumul spre arena de fotbal de la marginea orașelului („se apropiau de marginea orașelului, acolo unde o alee cu aluni ducea spre arena de fotbal”) și în arenă („la toate acestea se gândea Romi stând singur în arena care devenise deodată pustie”).
- Acțiunea se petrece într-o după-amiază de duminică, vara, durează câteva ore, de după-amiază până seara.
- La începutul textului este după-amiază, iar la finalul textului este seară.

Narațiunea. Descrierea. Dialogul

Profesorul le va explica elevilor informațiile din caseta **Elemente-cheie** de la p. 27.

6 Elevii vor corela ideile principale cu momentele acțiunii.

Expozițiunea/Situația inițială

a) Într-o după-amiază de duminică, Romi își așteaptă prietenul la colțul străzii pentru a merge împreună la meci.

Intriga

b) În gândul său, Romi face presupuneri despre desfășurarea meciului, dorindu-și ca Gicoane să joace foarte bine.

Desfășurarea acțiunii

c) Romi și Gicoane pornesc spre stadion.

d) Gicoane intră pe stadion, iar Romi rămâne la poartă.

e) Gicoane îl duce pe Romi pe stadion.

f) Romi urmărește desfășurarea meciului, mâncând semințe.

g) Echipa lui Gicoane primește gol.

h) Romi are un dialog cu un vecin de tribună care își exprimă neîncrederea în Gicoane.

i) Gicoane intră pe teren doar după începutul reperi-zei a doua.

Punctul culminant

j) Mizând pe statura mică a lui Gicoane, adversarii atacă, trăgând în partea de sus a porții.

Situația finală

k) Gicoane apără bine și echipa lui câștigă.

l) După meci, Romi rămâne să-l aștepte pe Gicoane.

7 Elevii vor transcrie, în caiet, o secvență în care este descris Romi și una în care este descris Gicoane și vor menționa caracteristicile personajelor.

De exemplu:

- „Romi își înfigea călcăiele în asfaltul moale și se uita cu coada ochiului la femeia care vindea înghețată.” → caracteristica personajului: nerăbdare, plictiseală;
- „... plonjeu ca al tău n-are nimeni. Tu ești ca o panteră, Gicoane, spuse Romi...” → caracteristica personajului: agilitate, agerime, suplețe în mișcări etc.

8 Elevii recitesc dialogul.

— Cum, nu apără Gicoane? îl întrebă el pe vecin.

— Dacă apără Gicoane, pierdem meciul. Gicoane a fost bolnav. Nu-i în formă.

— Nu știți dumneavoastră de ce-i în stare Gicoane, făcu Romi cu ciudă.”

Atitudinile comunicative sunt *curiozitatea, interesul, politețea*. Dacă elevii optează pentru celelalte două variante (*implicare, respingere*), profesorul va discuta gradul de adecvare a răspunsului în funcție de argumentele elevilor.

Interesul este o atitudine comunicativă care se exprimă la nivel verbal în mod direct prin:

- enunțuri interogative;
- enunțuri asertive;

Interesul se poate exprima și în mod indirect prin:

- ceea ce reiese din spusele vorbitorilor corelate cu contextul comunicativ;

- formule precum: „Dați-mi voie...”; „Dacă nu vă supărați, aș vrea să...” etc.

- comportamentul nonverbal (gesturi, mimică etc.).

- 9 Elevii vor reciti dialogurile dintre Romi și Gicoane.
- Primul dialog dintre cei doi băieți are loc în drum spre arenă, înainte de meci, iar subiectul discuției îl reprezintă revenirea lui Gicoane după accident, pasiunea lui pentru fotbal, convingerile celor doi prieteni referitoare la calitățile lui Gicoane etc. Atitudinile comunicative sunt susținerea, interesul, implicarea etc.
 - Cel de-al doilea dialog se desfășoară în fața arenei, înainte de începerea meciului, subiectul de discuție fiind încrederea pe care unul o are în celălalt („— Credeam că m-ai uitat. / — Cum era să te uit?“). Atitudinea comunicativă este sprijinul reciproc etc.

Personajele

10 Personajele textului sunt Romi, Gicoane, suporterul ceferist cu care dialoghează Romi.

11 Sugerii de răspuns:

- Lui Romi îi e teamă că Gicoane va uita de el, dar are totuși încredere că asta nu se va întâmpla: „«Dar dacă Gicoane uită de mine? Ar însemna să pierd meciul.» Știa însă că, orice s-ar întâmpla, Gicoane nu-l va uita.”
- Romi își dorește să devină un portar la fel de bun ca Gicoane: „... în fundul sufletului se zbate dureroasa dorință ca atunci când va crește să fie un portar tot așa de bun ca și el.”
- Lui Gicoane i-a fost frică să nu-și fi pierdut capacitatea de joc:
 - Mi-a fost cam frică, frate. Cât am stat cu piciorul în ghips, tot la asta m-am gândit, îi răspunde Gicoane.
 - Ce-ai fi fost tu, Gicoane, fără fotbal? Ce s-ar fi ales de tine, mă panteră neagră?
 - Nu știu, spuse Gicoane și se încruntă.”
- Romi își dorește ca prietenul său să între în meci: „— Cum, nu apără Gicoane? îl întreabă el pe vecin.”

12 Elevii vor observa că secvențele date indică faptul că între Romi și Gicoane se stabilește o relație de prietenie, de încredere, de susținere reciprocă, de admirație etc.

II. Harta textului epic

Autorul: Sorin Titel				
Titlul: Pantera neagră				
Textul vorbește despre: prietenia dintre Gicoane și Romi / revenirea lui Gicoane pe teren după un accident etc.				
Cadrul acțiunii (spațiul și timpul)				
Unde se desfășoară acțiunea?		Când are loc acțiunea?		
Acțiunea se desfășoară într-un orașel.		Acțiunea are loc într-o după-masă de duminică, vara.		
Personajele				
Principale: Romi, Gicoane		Secundare: suporterul ceferist		
Narațiunea				
Situația inițială/ Expozițiunea	Intriga	Desfășurarea acțiunii	Punctul culminant	Situația finală/ Deznodământul
Într-o după-amiază de duminică, Romi își așteaptă prietenul la colțul străzii pentru a merge împreună la meci.	În gândul său, Romi face presupuneri despre desfășurarea meciului, dorindu-și ca Gicoane să joace foarte bine.	<ul style="list-style-type: none"> • Romi și Gicoane pornesc spre stadion. • Gicoane intră pe stadion, iar Romi rămâne la poartă. • Gicoane îl duce pe Romi pe stadion. • Romi urmărește desfășurarea meciului și are un dialog cu un suporter care își exprimă neîncrederea în Gicoane. • Gicoane intră pe teren doar după începutul reprizei a doua. 	Mizând pe statura mică a lui Gicoane, adversarii atacă, șutând în partea de sus a porții.	Gicoane apără bine și echipa lui câștigă. După meci, Romi rămâne să-l aștepte pe Gicoane.
Naratorul: obiectiv, relatează la persoana a III-a				

Descrierea
Cadrul acțiunii (elementele care înfățișează cadrul acțiunii și caracteristicile lor): un orașel, drumul spre arena orașului
Portretul personajelor (trăsăturile personajelor): Gicoane – mic de statură, agil (comparat cu o panteră) etc.; Romi – mai mic decât Gicoane, agil (se cațără pe gard ca să urmărească antrenamentele lui Gicoane, se gândeste să se urce într-un alun) etc.
Dialogul
Caracterizează personajele: dialogul cu supporterul ceferist sugerează loialitatea lui Romi, dialogul dintre Romi și Gicoane dezvăluie încrederea dintre cei doi etc.
Prezintă schimbul de replici (interacțiunea verbală) dintre personaje: dintre Romi și Gicoane, dintre Romi și supporterul ceferist

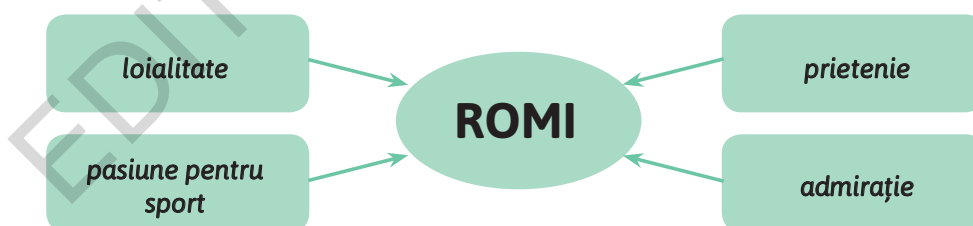
GICOANE – ROMI ȘI ORIZONTURILE LUMII

Secțiunea aceasta vizează interpretarea textului din perspectiva temei generale *Orizonturile lumii și ale cunoașterii*, particularizată în tema unității, *Amintiri. Momente. Proiecte*.

1 Elevii vor observa că orizontul lui Romi se conturează din amintirile și dorințele lui. Acțiunile acestuia din prezent sunt determinate de acest orizont creat de amintiri și de dorințe. Vor citi, în tabelul dat, amintirile lui Romi, dorințele sale și acțiunile din prezent. Profesorul poate alege să le prezinte elevilor informațiile din tabel.

Sugestii de răspuns:

- Elementele comune între amintirile, momentele din prezent și dorințele lui Romi sunt interesul pentru fotbal, agilitatea (se urcă pe gard, vrea să se urce într-un alun) etc.
- Pentru a completa schema cu valorile care îl caracterizează pe Romi, elevii vor urma **Strategiile de lectură** de la p. 30.
 - Ce vrea Romi?**
 - Ca Gicoane să revină cu succes pe teren. De ce vrea Romi asta? Pentru că ține la Gicoane, pentru că Gicoane este prietenul său etc. → valoarea este **prietenia**;
 - Să devină un portar bun ca Gicoane. De ce vrea Romi asta? Pentru că îl admiră pe Gicoane, pentru că e pasionat de fotbal etc. → valorile sunt **admirația, pasiunea pentru sport** etc.
 - Ce face Romi?**
 - Îl așteaptă pe Gicoane. De ce face asta? Pentru că este sigur de talentul prietenului său. Pentru că nu acceptă să vorbească cineva urât despre prietenul său etc. → valoarea este **loialitatea** etc.

- Se discută porecla lui Gicoane, „pantera neagră”. Se identifică în text atributele lui Gicoane care susțin această poreclă: tricoul negru, agilitatea, reflexele deosebite etc.
 - Elevii își vor exprima opinia despre posibila legătură dintre porecla lui Eusebio și cea a lui Gicoane. Profesorul le poate atrage atenția asupra perioadei de glorie a lui Eusebio și perioada în care a fost scris textul, despre fascinația pe care Eusebio a trezit-o în rândul iubitorilor de fotbal etc.
- 2** *Orizontul lumii lui Romi se definește prin prietenie și fotbal.* Ideea se poate susține pe baza exercițiului anterior. *Dorința unui tânăr de a-și urma visul în ciuda oricărui dificultăți.* Ideea se poate susține pe baza informațiilor oferite în tabelul de la exercițiul anterior.

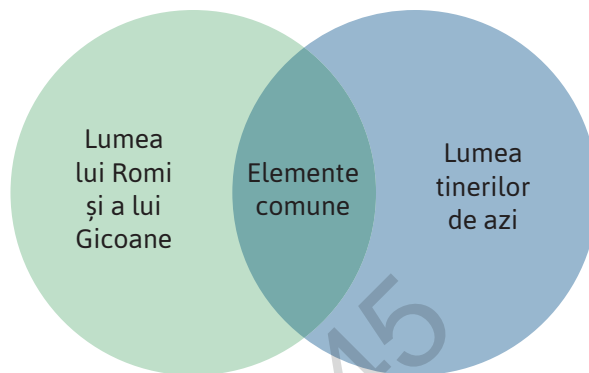

„AMINTIRI. MOMENTE. PROIECTE” ÎN ORIZONTUL MEU

Această secțiune constituie etapa de postlectură, proiectată ca activitate de tip atelier de scriere și de comunicare orală.

1 Activitatea are în vedere raportarea elevilor la experiența înfățișată în text, printr-un exercițiu comparativ, de punere în relație a orizontului lui Romi și al lui Gicoane cu orizontul tinerilor de azi. Rezolvarea exercițiului se poate face printr-o diagramă Venn.

2 Exercițiile vizează gândirea critică și au în vedere raportarea la intenția autorului („Întrebă autorul!”), la personaj (care este scos de sub tutela autorului – „Întrebă personajul!”) sau transpunerea unor aspecte din text în orizontul elevilor de azi („Vorbește despre text!”, „Persoană – Personaj – Personalitate!”).

REFLECTEZ

Elevii vor completa o pagină de jurnal de lectură. Activitatea are drept miză integrarea textului *Pantera neagră* de Sorin Titel în orizontul cultural al elevilor, prin punerea textului/personajelor în relație cu alte texte/personaje/persoane, cu experiențe de viață ale elevilor etc.

Răspunsurile așteptate sunt subiective.

Elevii vor completa enunțurile și apoi profesorul poate propune o discuție pe baza răspunsurilor. În discuțiile acestea, profesorul va sublinia constant diferența dintre realitate și ficțiune (dintre realitate și universul fictiv analog din text), pentru ca elevii să aibă o raportare adecvată la literatură și să nu echivaleze experiențele transpuse în literatură cu experiențe reale. De asemenea, profesorul va explica potențialul unui text literar: de a evoca experiențe trăite, de a trezi interesul pentru temă, de a trezi în mintea cititorului imaginea unor persoane/personaje etc.

LECȚIA 4

UTILIZAREA CORECTĂ A ACCENTULUI. VARIANTE ACCENTUALE ADMISE/NEADMISE DE NORMĂ (p. 31–33)

DIN EXPERIENȚA MEA

Elevii vor răspunde la îndrebările din manual.

- Cuvântul pe care Andrei îl rostește greșit este „prevederi”, fiindcă nu cunoaște modul în care se accentuează corect cuvântul. Elevii vor fi încurajați să dea și alte exemple de cuvinte accentuate incorect. Profesorul le poate exemplifica cuvântul „taxi” rostit incorect pe prima silabă de cei mai mulți vorbitori.
- Conform noului *DOOM*³ (2021), sunt foarte puține cuvinte care se accentuează în două moduri fără a-și schimba sensul. De exemplu, „polip” și „polip”. Deși ambele forme sunt considerate corecte, prima formă este considerată varianta recomandată.
- Cuvintele la care se referă Paula sunt „fenomen” / „fenomen”, „trafic” / „trafic”, „profesor” / „profesor”, „antic” / „antic”. Dacă multă vreme ambele modalități de accentuare erau considerate corecte (variante libere), acum *DOOM*³ admite o singură variantă: „fenomen”, „trafic”, „profesor”, „antic”.
- În dialogul dintre Paula și Andrei se folosesc următoarele omografe: „haină” și „haină”. Alte exemple de omografe sunt: „copii” / „copii”, „veselă” / „veselă” etc.
- Varianta corectă de accentuare a cuvântului „dihor” este „dihor”, conform noului *DOOM*. În *DOOM*² erau acceptate două moduri de accentuare: „dihor” / „dihor”.
- Dicționarul în care sunt consemnate regulile de pronunțare corectă este *Dicționarul Ortografic, Ortoepic și Morfologic al Limbii Române*, prescurtat *DOOM*. Ultima ediție a apărut în 2021.

EXPLOREZ

1 Elevii vor scrie cuvintele date în caiet și vor încerca silaba accentuată. Profesorul le poate recomanda să despartă mai întâi cuvintele în silabe și să verifice pe care dintre silabe o pronunță mai apăsă. De asemenea, li se va aminti faptul că accentul nu are, în limba română, o poziție fixă.

- a) mă-car d) că-lu-gă-ri-ță g) re-ve-de-re j) ne-u-tru
 b) o-cean e) să-nă-ta-te h) bu-nă-ta-te
 c) duș-man f) a-fri-can i) ma-fi-e

2 Cuvintele care au două variante de accentuare admise sunt „polip” și „polip”. De asemenea, cuvântul „bebe”, care are două intrări diferite în DOOM³, are variante de accentuare „bebe” și „bebe”. Restul cuvintelor au doar o variantă corectă de accentuare: „profesor”, „taxi”, „debut”.

3 **NORMĂ ȘI ABATERE.** Elevii vor nota în caiet cuvântul accentuat corect, după ce vor verifica răspunsul consultând DOOM³. Pentru acest exercițiu, se poate folosi și varianta digitală a manualului.

- a) aripă d) intim g) sever j) suburbie m) vector
 b) condor e) firav h) simbol k) tiramisù
 c) mijloc f) furie i) seif l) tutore

4 Elevii vor rescrie enunțurile date, marcând silaba accentuată a cuvintelor scrise italic și vor sublinia vocala pe care cade accentul. Vor observa că accentul diferențiază sensul acestor cuvinte/enunțuri, cuvintele scrise italic fiind omografe.

- a) *Curele* de legume sunt recomandate de către medici. / Mihai și-a cumpărat două *curele* pentru pantalonii cei noi.
 b) Mama este o persoană *calmă*. / Băiețelul se *calmă* când își văzu mama.
 c) Obrajii *trandafirii* ai fetei păreau că iau foc. / *Trandafirii* din grădină au înflorit.
 d) Am cules afine dintr-un *afin*. / Un *afin* este o rudă prin alianță.

5 Elevii vor formula în scris observații referitoare la diferențele (de ordin morfologic) dintre cele două cuvinte care se scriu identic, dar se accentuează diferit, urmărind exemplul dat.

- a) Tata s-a mutat într-un *imobil* nou. / Când a văzut ursul, copilul a rămas *imobil*.
imobil (= clădire) → substantiv comun; *imobil* (= nemișcat) → adjectiv propriu-zis
 b) În gară sunt mulți *călători*. / Bunicul *călători* peste mări și țări ca să-și revadă familia.
călători → substantiv comun; *călători* → verb predicativ, timpul perfect simplu
 c) *Portocalii* sunt plini de fructe coapte. / Ultimele raze *portocalii* ale soarelui s-au stins.
portocalii → substantiv comun; *portocalii* → adjectiv propriu-zis
 d) Brutarul *frământă* aluatul de cozonac. / Bucătarul *frământă* zilnic aluatul de pâine.
frământă → verb predicativ, timpul perfect simplu; *frământă* → verb predicativ, timpul prezent

6 Elevii vor despărți textul în silabe și vor identifica accentul în fiecare cuvânt.

S-a strâns *as-tăzi* în tri-*bu-nă* / ga-le-ri-a cea mai *bu-nă* / din în-tre-gul Bu-cu-rești / pen-tru noi e săr-bă-toa-re / azi joa-c-o e-chi-pă ma-re.

Elevii vor rosti cu voce tare sloganul, mai apăsă silabele accentuate, încercând să sesizeze ritmul/muzicalitatea generat(ă) de succesiunea de silabe accentuate și neaccentuate, precum și de rimă. Se poate discuta și despre mutarea accentului pe o altă silabă decât cea corectă, pentru a genera efecte de muzicalitate. De exemplu, unii ar putea rosti „azi joa-c-o e-chi-pă ma-re” (cu accent pe „o”), în loc de „azi joa-c-o e-chi-pă ma-re” (cu accent pe „a”). Profesorul va relua, cu acest prilej, strategia de identificare a accentului într-un cuvânt, a rimei într-o poezie și va discuta relația dintre accent, muzicalitate, rimă și, eventual, ritm.

APROFUNDEZ

1 Elevii vor citi enunțurile date, fiind atenți la rostirea numelor proprii.

- 2 a) Costin*iu* c) Vasil*iu* e) Prunari*u*
 b) Gheorgh*iu* d) Pușcari*u*

3 Numele provenite din substantive proprii se accentuează pe ultima silabă, în timp ce numele provenite din substantive comune păstrează cel mai adesea accentul din cuvântul de origine.

4 Elevii vor identifica silaba accentuată în cuvintele subliniate din enunțurile date, observând că există situații în care accentul se deplasează dacă schimbăm forma cuvintelor.

- a) soră → suror*i* c) radio → radiou*l*
 b) noră → nuror*i* d) cumpărai → cumpărașerăți

- 5 a) Spuneți-mi adevărul!
 b) Credeți-mă, am citit toate cărțile!
 6 Autorul romanului *Micul prinț* este Antoine de Saint-Exupéry. Autorul cărții *Avarul* este Molière, iar autorul piesei de teatru *Scaunele* este Eugène Ionesco (Eugen Ionescu). Elevii vor observa că în scrierea numelor proprii străine se păstrează accentul grafic din limba de origine.
- c) Vreau să bateți recordul!
 d) Puteți să tăceți câteva minute?

REFLECTEZ

Pentru acest exercițiu, se poate folosi și varianta digitală a manualului. Elevii vor preciza ce strategie au folosit pentru a identifica variantele corecte.

A – c); B – d); C – b); D – a); E – c).

LECȚIA 5 DERIVAREA. COMPUNEREA. FAMILIA LEXICALĂ (p. 34–41)

1. Derivarea (p. 34–37)

DIN EXPERIENȚA MEA

Activitatea are drept scop conștientizarea lingvistică, prin sesizarea legăturilor de sens și de formă dintre cuvinte/grupuri de cuvinte.

- Elevii vor fi împărțiți în grupe și vor răspunde în enunțuri la cerințele date, apoi își vor confrunta răspunsurile cu ale celorlalte grupe. Rezolvând exercițiul, elevii vor observa că, pornind de la un cuvânt de bază, se pot obține alte cuvinte. Vor sesiza, de asemenea, că între cuvintele date există o legătură atât în ceea ce privește forma, cât și sensul acestora. Toate cuvintele date conțin cuvântul „joc”.
- Elevii vor lucra din nou în grupe și vor crea o rețea de cuvinte asemănătoare celei de la exercițiul anterior. Astfel, ei vor forma cât mai multe cuvinte de la cuvântul de bază „floare”: *florar, florică, florăreasă, florărie, floare-de-colț, floarea-soarelui* etc.
- Răspuns subiectiv. În discutarea răspunsurilor, profesorul le poate explica elevilor că, pentru un vorbitor nativ, realizarea acestor serii de cuvinte nu ridică, în principiu, dificultăți și că numărul de cuvinte din serie depinde de competența lingvistică a vorbitorului; un vorbitor cu competență lingvistică bună, va alcătui serii mai lungi.
- a) Toate cuvintele scrise cu verde provin de la cuvântul „prieten”.
 b) Sunetele/Literele comune cuvintelor date sunt „prieten”.
 c) Cuvântul „prietenie” este format prin adăugarea sunetelor (literelor) „ie” la cuvântul „prieten”. Aceste sunete/litere sunt plasate la sfârșitul cuvântului „prieten”. Cuvântul „prietenos” este format prin adăugarea sunetelor „os” la cuvântul „prieten”. Aceste sunete/litere sunt plasate la sfârșitul cuvântului „prieten”. Verbul „a împrieteni” s-a format prin adăugarea sunetelor (literelor) „im” înaintea cuvântului „prieten” și a sunetului (literei) „i” după cuvântul de bază. Profesorul le va explica elevilor ce este derivarea și ce sunt sufixele și prefixele. De asemenea, le va explica diferența dintre cuvântul de bază și rădăcină.
 prieten + ie > prietenie
 prieten + os > prietenos
 în + prieten + i > împrieteni (profesorul le poate explica elevilor că înainte de literele „p” și „b” se scrie „m”, „n”, nu „n”, chiar și în prefixe).

EXPLOREZ

- Folosind modelul dat la rubrica **Elemente-cheie**, elevii vor observa cu ușurință care este cuvântul de bază și care este rădăcina cuvintelor derivate.
 a) cuvântul de bază = (a) *cunoaște*; rădăcina = *cunosc*
 b) cuvântul de bază = *curaj*; rădăcina = *curaj*
 c) cuvântul de bază = *floare*; rădăcina = *flor*
 d) cuvântul de bază = *piatră*; rădăcina = *pietr*

De asemenea, elevii vor sesiza că, uneori, în interiorul rădăcinii au loc modificări de sunete, un sunet din rădăcină fiind diferit în raport cu cele din cuvântul de bază. Alteori, rădăcina coincide cu cuvântul de bază.

UNITATEA 1 – AMINTIRI. MOMENTE. PROIECTE

2 Elevii vor forma cuvinte derivate cu ajutorul unor sufixe date și apoi vor preciza ce părți de vorbire sunt cuvintele noi.

a) rugină + -iu = ruginiu (adjectiv propriu-zis)	e) singur + -ătate = singurătate (substantiv comun)
b) răcoare + -os = răcoros (adjectiv propriu-zis)	f) blând + -ețe = blândețe (substantiv comun)
c) poartă + -ar = portar (substantiv comun)	g) frate + -ește = frățește (adverb de mod)
d) student + -ime = studențime (substantiv comun colectiv)	

Elevii vor observa că verbul „a iubi” nu se poate combina cu niciunul dintre sufixele date, iar profesorul le poate oferi un exemplu de sufix lexical cu care se poate forma un derivat de la acest cuvânt („-tor” = a iubi – iubit**or**). În schimb, cuvântul „student” se poate combina cu două dintre sufixele date („-ime” = studențime; „-aș” = studențaș).

3 Elevii vor forma verbe de la cuvintele de bază date, adăugând prefixe din coloana A, dar și sufixe, acolo unde este cazul.

a) (a) înnegri	c) (a) dezgoli	e) (a) răzgândi	g) (a) preschimba
b) (a) desfereca	d) (a) răsfăța	f) (a) relua	h) (a) străluci

Unele prefixe se pot atașa mai multor verbe, de exemplu prefixul „re-”: *regândi, relua* etc.

4 Elevii vor indica câte un derivat diminutival de la cuvintele date.

De exemplu:

• pisică → pisicuță	• barcă → bărcuță	• pui → puiuț	• deget → degețel
• pahar → păhărel	• mașină → mașinuță	• lapte → lăptic	
• scaun → scăunel	• caiet → caietețel	• brânză → brânzică	

5 Elevii vor selecta din textele date diminutivele și vor sesiza rolul acestora. În primul text, diminutivele („săculețul”, „bucățică”, „zăhărelul”, „mamițica”, „zăhărel”, „lăptic”) au rolul de a evidenția atitudinea exagerat de afectuoasă a doamnei față de animalul său de companie. În al doilea text, diminutivele („singurică”, „prichindețe”, „orășel”) au rol apreciativ și evidențiază atitudinea admirativă a naratorului față de Matilda, o fetiță independentă și inteligentă. Acesta o privește cu afecțiune și duioșie. Diminutivul „domnișoară” nu are conotații stilistice în acest context, fiind un termen de desemnare neutră.

APROFUNDEZ

1 Elevii vor obține, prin derivare cu prefixe, antonime de la cuvintele date.

• potrivit → ne potrivit	• atent → ne atent	• a coase → a des coase
• adevărat → ne adevărat	• a face → a des face	

2 Elevii vor obține, cu ajutorul sufixelor indicate, adjective de la cuvintele date.

• putere → puternic	• vișină → vișiniu	• părinte → părintesc
• cenușă → cenușiu	• prieten → prietenesc / prietenos	• castană → castaniu
• frică → fricos	• casă → casnic	
• lene → leneș	• inimă → inimos	

3 Elevii vor rescrie, în caiet, substantivele proprii și vor marca, prin subliniere, sufixele. Astfel, ei vor remarca faptul că, prin derivare, se pot obține și substantive proprii, nu doar comune.

• Teodoreanu	• Costică	• Săndel
• Dumitriu	• Păltiniș	• Ionescu
• Alexandrescu	• Făget	
• Ionuț	• Mihăiță	

4 Asociind sufixe potrivite cuvintelor de bază, elevii vor putea obține diminutive și augmentative.

a) cămașă → cămăș uță (diminutiv)
→ cămăș oi (augmentativ)	d) mătură → măturic ă (diminutiv)
→ mătur oi (augmentativ)
b) vilă → vil uță (diminutiv)
→ vil oi (augmentativ)	e) băiat → băieț el (diminutiv)
→ băieț andru (augmentativ)
c) piatră → pietricic ă (diminutiv)
→ pietr oi (augmentativ)	f) bubă → bub iță (diminutiv)
→ bub oi (augmentativ)

5 Pentru acest exercițiu, se poate folosi și varianta digitală a manualului. Elevii vor grupa cuvintele în tabelul dat, conform indicațiilor date.

Derivate cu prefix	Derivate cu sufix	Derivate parasintetice	Derivate în serie
străvechi realege nesigur	singurătate cruzime lăptar	a îmbătrâni a înfiora a închipui	strămoșesc reînființa reînnoi

6 Elevii vor stabili valorile stilistice ale diminutivelor din enunțurile date, făcând asocierile potrivite.
a) – 3; b) – 1; c) – 2.

7 **NORMĂ ȘI ABATERE.** Elevii vor rescrie, în caiet, enunțurile date, alegând forma corectă.

- a) Rezervele de hrană s-au împutinat. f) Tata a răscumpărat casa.
b) Copiii au înnoptat la bunicii lor. g) Mi-am reîmprospătat cunoștințele despre pictorii impresionisti.
c) Nu a reușit să înoate până la mal și s-a înecat. h) Acela este ex-președintele țării.
d) Nimeni nu a dezăpezit drumul.
e) Comportamentul lui Mihai ne-a dezgustat.

REFLECTEZ

1 Elevii vor nota, în caiet, varianta corectă și vor preciza strategiile folosite pentru a identifica răspunsurile corecte.

A – c); B – c); C – b); D – c); E – d).

2 Elevii își vor calcula punctajul obținut conform indicațiilor.

2. Compunerea. Familia lexicală (p. 38–41)

DIN EXPERIENȚA MEA

Organizați în perechi, elevii vor citi dialogul și vor rezolva cerințele date.

- a) Între cuvintele „cumsecade” și „cum se cade” există o legătură în ceea ce privește forma acestora: cuvântul „cumsecade” e format din cuvintele „cum” + „se” + „cade”. Cuvintele diferă în ceea ce privește sensul lor: „cumsecade” înseamnă „de treabă”, iar „cum se cade” înseamnă „cum se cuvine”.
- b) Cuvântul „binevoitor” este format prin derivare cu sufixul „-tor” de la cuvântul „a binevoi”, care este format, la rândul său, din termenii „bine” și „voi”: bine + voi = (a) binevoi; a binevoi + tor > binevoitor. Cuvântul „totodată” este format din cuvintele „tot”, „o” și „dată”, iar cuvântul „floare-de-colț” este format din termenii „floare”, „de” și „colț”.
- c) Cuvântul „CFR” s-a format prin abreviere sau prescurtare din literele inițiale ale elementelor componente. În acest context reprezintă denumirea unei echipe de fotbal. În general, cuvântul „CFR” înseamnă „Căile Ferate Române”.
- d) Cuvântul „autoanaliză” este format din cuvintele „auto” și „analiză”. Profesorul le va solicita elevilor să caute în *DEX* sensul cuvintelor din care este format cuvântul compus și apoi sensul cuvântului compus.
- e) Elevii vor preciza legăturile pe care le pot sesiza între cuvintele „floare” și cuvântul compus „floare-de-colț”. De exemplu, cuvântul „floare-de-colț” conține cuvântul „floare” etc.

EXPLOREZ

1 Exercițiul are în vedere familiarizarea elevilor cu informațiile pe care le pot găsi în *DEX*. Din *DEX*, elevii pot afla cum s-a format un cuvânt, limba din care provine cuvântul sau procedeul prin care s-a format cuvântul.

2 Elevii vor consulta *DEX*-ul pentru a afla cum s-au format cuvintele date. Toate cuvintele sunt obținute prin compunere, fiind formate din două sau mai multe cuvinte independente.

- floare-de-colț → floare + de + colț
- (a) binecuvânta → (a) bine + cuvânta
- atotștiutor → atot + știutor
- dumneavoastră → domnia + voastră
- dumnealui → domnia + lui
- despre → de + spre
- cincisprezece → cinci + spre + zece
- niciodată → nici + odată
- întotdeauna → în + totdeauna

3 Rezolvând exercițiul, elevii vor observa că unele cuvinte compuse se scriu cu cratimă, altele cu blank, altele fără blank.

- a) Alba Iulia → cu blank
floarea-soarelui → cu cratimă
- b) regina-noptii → cu cratimă
- c) azi-dimineață → cu cratimă
TAROM → fără blank
- d) bloc-turn → cu cratimă
zgârie-nori → cu cratimă
- e) căluți-de-mare → cu cratimă
pești-ciocan → cu cratimă
stele-de-mare → cu cratimă

UNITATEA 1 – AMINTIRI. MOMENTE. PROIECTE

4 Cuvântul „TAROM” s-a format prin abreviere.

Prin coordonare s-au format cuvintele „pești-ciocan”, „bloc-turn”, „azi-dimineață”.

Prin subordonare s-au format cuvintele „floarea-soarelui”, „regina-noptii”, „zgârie-nori”, „căluți-de-mare”, „stele-de-mare”.

5 Combinând cele două serii de cuvinte, elevii vor putea obține cuvinte compuse.

a) – 7; b) – 6; c) – 9; d) – 3; e) – 10; f) – 5; g) – 2; h) – 4; i) – 1; j) – 8.

6 Elevii vor citi articolele din DEX și vor constata că toate cuvintele scrise cu portocaliu s-au format prin compunere cu ajutorul elementelor savante de compunere, respectiv cu prefixoide.

7 Pentru acest exercițiu, se poate folosi și varianta digitală a manualului. Combinând cele două serii de cuvinte, elevii vor putea obține următoarele asocieri:

a) – 3; b) – 1; c) – 2; d) – 4; e) – 6; f) – 5; g) – 7.

8 Elevii vor nota în caiet ce denumesc abrevierile date.

- DEX → Dicționarul Explicativ al Limbii Române
- DOOM → Dicționarul Ortografic, Ortoepic și Morfologic al Limbii Române
- UE → Uniunea Europeană
- ONU → Organizația Națiunilor Unite
- CEC → Casa de Economii și Consemnațiuni

9 Elevii vor completa tabelul, notând cuvintele compuse în rubrica potrivită.

Substantive compuse	Verbe compuse	Adjective compuse	Pronume compuse	Numerale compuse	Adverbe compuse	Prepoziții compuse
cuvânt-cheie bunăvoință	a binedispune a se autofinanța	cuminte verde-deschis	dumnealui dumneata	treizeci doisprezece	ieri-dimineață întotdeauna	despre de către

APROFUNDEZ

1 Elevii vor completa enunțurile date cu cuvintele compuse potrivite contextului.

- Haide *degrabă* în casă, începe ploaia!
- Oamenii aceia trăiesc în *bunăstare*, întrucât sunt foarte harnici și câștigă mult.
- După-masă, poliția a prins un *răufăcător*.
- Odată*, țara aceea era condusă de un împărat.
- Andrei vorbește *întruna* în timpul orei, de aceea profesorul l-a mustrat.
- Locul acesta este *altfel* decât cele pe care le-am mai vizitat.

2 Elevii vor alcătui familiile lexicale ale cuvintelor date.

- bun: bunătațe, bunăvoință, bună-cuviință, îmbunare, îmbuna, bunicel, bunișor etc.;
- piatră: pietricică, pietroi, pietriș, împietrit, Piatra-Neamț, Piatra Craiului etc.;

- pădure: pădurice, împădurit, reîmpădurit, despădurit, păduros, pădurar etc.

3 Elevii vor rescrie, în caiet, enunțurile, marcând prin subliniere varianta corectă.

- Toți nou-născuții sunt bine îngrijiți în acest spital.
- Am avut de extras cuvintele-cheie.
- Am omis să notez două-puncte înaintea enumerării.
- Punctul-și-virgula este un semn de punctuație.
- Niciun matur nu uită că odată, demult, a fost copil.

4 Elevii vor identifica intrusul din fiecare serie.

- prietenos
- cenușiu
- desface
- fotbalist

5 Elevii vor identifica varianta corectă de răspuns: a).

REFLECTEZ

1 Elevii vor identifica varianta corectă de răspuns.

A – d); B – b); C – b); D – d); E – b).

2 Elevii își vor calcula punctajul conform indicațiilor.

3 Scopul exercițiului este conștientizarea lingvistică și raportarea subiectivă (creativă, imaginativă) la un fenomen lingvistic.

Răspuns subiectiv:

- Elevii vor alege o familie lexicală și vor numi cât mai mulți termeni aparținând acestei familii.

- Vor analiza apoi conținutul familiei lexicale și vor alege subiectul poveștii lor.

• Vor realiza schema textului:

- ▶ situație inițială + intrigă/cauza care modifică situația inițială + desfășurarea acțiunii + punctul culminant + deznodământ/situația finală

sau

- ▶ introducere + cuprins + încheiere.

- Elevii vor redacta textul.

✓ AUTOEVALUARE

Elevii notează în caiet grila de evaluare și o completează, rememorând ceea ce au învățat în această secvență. Ulterior, profesorul discută cu elevii și oferă explicații suplimentare în situațiile în care elevii au răspuns „nu” sau „nu sunt sigur(ă)” (a se vedea **Anexa 1**).

LECȚIA 6 PARONIMELE. CONFUZIILE PARONIMICE (p. 42–43)

🕒 DIN EXPERIENȚA MEA

Elevii vor citi nota de jurnal, urmărind mesajul și corectitudinea textului.

- a)** Cuvintele utilizate incorect în pasajul extras din jurnalul elevului sunt: „m-am inervat”, „geanta”, „eminent”, „inervat”, „virtuos”.
- b)** Elevul confundă cuvintele pe care le utilizează greșit cu următoarele cuvinte: „m-am enervat”; „janta”, „iminent”, „enervat”, „virtuoz”.
- c)** Copilul face aceste confuzii din diverse motive: aceste cuvinte seamănă ca formă („a enerva” / „a inerva”, „geantă” / „jantă”, „eminent” / „iminent”, „virtuos” / „virtuoz”), unul dintre termeni este mai cunoscut, elevul nu are proprietatea termenilor pe care îi utilizează.

🗺️ EXPLOREZ

- 1** Elevii vor lucra acest exercițiu în perechi, unul dintre ei va consulta *DEX*-ul pentru a se verifica sau pentru a afla sensul unui cuvânt necunoscut.
- a)** – 3: greșeală – eroare;
b) – 4: inevitabil – iminent;
c) – 6: distant, rece – glacial;
d) – 7: așezat în linie dreaptă – aliniat;
e) – 5: excepțional – eminent;
- 2** Elevii vor rescrie structurile în care paronimele sunt utilizate corect și vor alcătui enunțuri cu ele.
- a)** aparat dentar: Stomatologul i-a recomandat purtarea unui aparat dentar. **f)** consoană dentală: „D” este o consoană dentală, când o rostim, vârful limbii atinge dinții.
b) eră glaciară: În era glaciară, ghețarii ocupau regiuni foarte întinse pe pământ. **g)** atitudine glaciară: Fiind supărată pe noi, vecina a avut o atitudine glaciară.
c) tatuaj temporar: Mi-aș face un tatuaj temporar, nicidecum unul permanent. **h)** locuință temporară: Apartamentul închiriat este o locuință temporară pentru noi.
d) compunere originală: Maria este foarte creativă, face multe compuneri originale. **i)** accident iminent: Din nefericire, accidentul era iminent.
e) elev eminent: Ștefan este un elev eminent, s-a calificat la două olimpiade naționale. **j)** os temporal: La biologie am învățat despre oasele temporale.
- 3** Elevii vor completa spațiile punctate cu paronimele potrivite contextului.
- a)** Eu sunt *originar* din București, dar acum locuiesc în Italia. **d)** Cenușăreasa și-a pierdut un *condur*.
b) Am extras din textul narativ un indice *temporal*. **e)** Am rezolvat toate problemele din *fișa* dată de doamna profesoară.
c) La română am studiat o operă *literară*.
- 4** Elevii vor construi enunțuri cu paronimele neselectate la exercițiul anterior.
- a)** Tabloul expus este *original*, nu o copie. **d)** Am făcut doar *conturul* desenului.
b) Voi locui *temporar* la părinți. **e)** Pe vremuri introduceam o *fișă* de cincizeci de bani în aparatul de telefon.
c) La franceză am făcut o traducere *literală*.
- 5** Elevii vor găsi paronimele cuvintelor date și vor alcătui enunțuri cu ele.
- solitar / solidar
Andrei este un tânăr *solitar*, nu-i place să socializeze. Noi am fost *solidari* în acea acțiune caritabilă.
 - compliment / complement
Fiind un tânăr manierat, George îmi face mereu *complimente* când mă vede.
 - Complementele se combină, de regulă, cu verbe, completându-le sensul.
 - oral / orar
Preferă să dea examene *orale*, nu scrise. Nu cunosc *orarul* pentru semestrul următor de școală.

UNITATEA 1 – AMINTIRI. MOMENTE. PROIECTE

- **deferență / diferență**
Copiii aceia nu sunt bine educați, se poartă cu *deferență* față de persoanele în vârstă.
Nu e nicio *diferență* între cele două lucrări.
- **lacună / lagună**
Fiindcă nu a fost mult timp la școală, copilul are multe *lacune* la matematică.
Laguna este o întindere de apă marină, separată de rest printr-o fâșie de pământ.

APROFUNDEZ

1 Elevii vor nota, în caiet, variantele corecte. Pentru acest exercițiu, se poate folosi și varianta digitală a manualului.

A – c); B – c); C – c); D – c); E – d); F – d).

2 Elevii vor copia tabelul dat și îl vor completa cu informațiile cerute.

Relații între cuvinte	Cuvintele au formă ...	Cuvintele au sens ...
omonime	identică	total diferit
paronime	asemănătoare	diferit
sinonime	diferită	asemănător sau identic
antonime	diferită	opus

REFLECTEZ

Elevii vor identifica greșelile din reclamele date și le vor rescrie, corectându-le.

- ▶ Frizerii *profesioniști* știu să tundă conform cerințelor.
- ▶ Folosiți pasta de dinți pentru o igienă *orală* riguroasă!
- ▶ Comandați rochii de dantelă și *atlaz* de la salonul nostru!

LECȚIA 7 PLEONASMUL (p. 44–46)

DIN EXPERIENȚA MEA

Lucrând în perechi, elevii vor identifica structurile pleonastice și vor nota motivele care generează astfel de greșeli. Motivul principal ar fi acela că vorbitorii nu cunosc sensul cuvintelor pe care le utilizează (a).

- „trio de trei jucători” → trio = grup de trei persoane;
- „reveniți din nou” → a reveni = a veni din nou;
- „urci în sus” → a urca = a (se) deplasa dintr-un loc situat mai jos către unul situat mai sus; a (se) sui;
- „în procent de 99 la sută” → procent = a suta parte dintr-o cantitate dată; proporție în raport cu o sută;
- „cele mai superioare” → superior = care este de calitate mai bună;
- „foarte colosale” → colosal = imens, gigantic, uriaș, enorm.

EXPLOREZ

1 Elevii vor explica, conform exemplului, de ce structurile date sunt pleonastice. Vor consulta dicționarul pentru a se verifica.

b) **a prefera** mai bine

a considera ceva sau pe cineva mai bun, mai valoros, mai important

c) **panaceu** universal

medicament despre care se credea în trecut că vindecă orice boală

d) **hemoragie** de sânge

scurgere abundentă de sânge

e) **averse** de ploaie

ploaie torențială de scurtă durată

f) a îmbutelia în sticlă

a umple (sub presiune) o sticlă, închizând-o apoi ermetic

g) persistă în continuare

a stăruii în continuare

h) solicită revendicări

a cere, a pretinde un drept, ca fiind al său

i) mijloace mass-media

mijloace de comunicare în masă

j) performanță deosebită

realizare deosebită într-un domeniu de activitate

2 Elevii vor rescrie enunțurile, eliminând pleonasmul. Pentru acest exercițiu, se poate folosi și varianta digitală a manualului.

a) Am rezumat textul studiat la clasă.

b) Protagonistul este un bărbat curajos.

c) Aici, drumul se bifurcă.

d) Hotelul acesta ne oferă condiții optime.

e) Nu trebuie să ne supărăm dintr-un fleac.

f) Anul trecut prețurile s-au triplat.

g) Chiar el a auzit calomniile.

h) Ne revedem mâine-dimineață.

3 Elevii vor identifica pleonasmul din enunțurile date și le vor reformula corect. Pentru verificare, vor consulta DEX-ul și își vor nota, în caiet, sensul cuvintelor pe care nu le știu.

a) Se simte un iz neplăcut și trebuie să ne întoarcem înapoi.

iz = miros (și gust) neplăcut

Se simte un miros neplăcut și trebuie să ne întoarcem.

f) Deci elevii, prin urmare nu vin.

Deci elevii nu vin. / Prin urmare, elevii nu vin.

b) Pe terasă am băut o citronadă de lămâie.

citronadă de lămâie = băutură răcoritoare preparată din suc (sau coajă) de lămâie, zahăr și apă

Pe terasă am băut o citronadă.

g) E o democrație populară de mult timp.

democrație = formă de organizare și de conducere a unei societăți, în care poporul își exercită (direct sau indirect) puterea

E democrație de mult timp.

c) Am conviețuit împreună cu un curaj temerar.

a conviețui = a trăi împreună în același loc cu cineva

temerar = îndrăzneț, cutezător (peste măsură), curajos

Am conviețuit cu curaj.

h) Sunt lihnit de foame și simt o mireasmă plăcută.

lihnit = foarte flămând, chinuit de foame

mireasmă = miros plăcut și puternic

Sunt lihnit și simt un miros plăcut.

d) Dar însă cine va veni?

Dar cine va veni?

i) Tot ce a făcut fratele tău a fost un exemplu pilduitor.

pilduitor = exemplar

Tot ce a făcut fratele tău a fost un exemplu. / Tot ce a făcut fratele tău a fost pilduitor.

e) Eu am decât numai zece lei la mine.

Eu am numai zece lei la mine.

j) Am spart solnița de sare, dar totuși mama nu m-a certat.

solniță = vas mic în care se pune sarea

Am spart solnița, dar mama nu m-a certat.

APROFUNDEZ

1 Elevii vor corecta structurile pleonastice date, scriind în caiet forma corectă.

a) cadoul perfect

b) a reciti cartea

c) își spune povestea

d) incident (întâmplare neașteptată și neplăcută care apare în desfășurarea unei acțiuni)

e) temă completă

f) un scriitor celebru

g) mujdei (preparat alimentar din usturoi pisat, apă sau oțet și sare)

h) a repeta (a produce încă o dată sau de mai multe ori ceea ce a mai fost spus, făcut sau produs)

i) fetiță voioasă

j) om superior

2 Elevii vor lucra în perechi acest exercițiu, dând exemple de situații în care pot fi întâlnite pleonasmul date.

3 Elevii vor selecta din textele literare date pleonasmul folosit cu sens expresiv.

a) „fumuri cenușii”

b) „cobori în jos”

4 Elevii vor nota, în caiet, varianta corectă.

A – d); B – c); C – c).

UNITATEA 1 – AMINTIRI. MOMENTE. PROIECTE

REFLECTEZ

- 1 Elevii vor alege strategiile prin care pot evita pleonasmul, alegând din variantele date.
- 2 Elevii vor citi articolele selectate din dicționarul de pleonasmе, vor alege un pleonasm din lista dată și vor construi un articol de dicționar asemănător.
 - a cronometra timpul → a cronometra înseamnă a măsura durata unei acțiuni cu ajutorul unui cronometru, iar cronometrul este un instrument de precizie cu care se măsoară timpul.
 - a avansa înainte → adăugarea adverbului „înainte” este incorectă, fiindcă „a avansa” înseamnă „a înainta”.

INVESTIGAȚIA este o metodă de explorare a realității, pentru a găsi răspunsuri la diverse întrebări. În școală, este realizată de elevi, sub îndrumarea profesorului. Investigația de grup implică, printre altele, patru aspecte:

- investigarea (surselor/datelor);
- interacțiunea (între membrii echipei ca atare și între membrii echipei și persoane care pot oferi informații referitoare la problemă);
- interpretarea datelor obținute;
- motivația intrinsecă.

Profesorul prezintă o problemă care are mai multe soluții/răspunsuri/variante de răspuns. Elevii se documentează din surse diverse, recomandate de profesor, și identifică informațiile de care au nevoie pentru rezolvarea problemei. Apoi fiecare grupă analizează și interpretează datele obținute și formulează un răspuns/o soluție care va fi prezentat(ă) în clasă. Prezentarea poate fi însoțită de autoevaluarea activității grupei/membrilor grupei și de evaluarea prezentărilor realizate de celelalte grupe. Angajarea elevilor în acest tip de activități depinde de motivația lor intrinsecă, de aceea investigațiile reușite sunt mai ales acelea care propun teme de interes pentru elevi și le oferă acestora contextul potrivit pentru explorarea acestor teme.

LECȚIA 8 ETAPELE SCRISULUI. STILUL (p. 47–48)

DIN EXPERIENȚA MEA

Activitatea își propune să construiască asocieri insolite pornind de la experiența personală a elevilor. Aceștia vor completa, în caiet, tabelul din manual (p. 47), iar apoi profesorul le va solicita să asocieze cuvintele de fiecare coloană în funcție de opțiunile celeilalte grupe.

Exemplu de tabel completat de un elev:

Persoane din viața voastră de ieri și de azi	Timp/Perioade	Locuri	Dorințe pentru viitor
bunica	acum o lună	pe hol	dorința de a face pâine de casă
mama	2035	în magazin	dorința de a vorbi limba chineză
doamna învățătoare	Epoca de piatră	în clasă	dorința de a cânta la chitară
controlorul din autobuz	Evul Mediu	în autobuz	dorința de a strânge gunoaiile pentru a avea un mediu curat
polițistul	pe timpul toamnei	lângă un lac	dorința de a deveni actor
vânzătoarea	la Crăciun	pe vârf de munte	dorința de a călători de-a lungul Dunării

Ulterior, elevii din grupa alăturată propun combinația: 4 – 6 – 5 – 2. Elevii din grupa care a completat tabelul vor imagina patru întâmplări la care participă controlorul de autobuz, fiind atenți să respecte contextul (de exemplu, la Crăciun, lângă un lac), tipul personajului și dorința sa (de exemplu, dorința de a vorbi limba chineză). Vor prezenta în fața clasei rezultatul activității. Deși la prima vedere distanța dintre aceste asocieri este mare, profesorul le va permite elevilor să se bazeze pe fantezia lor și să construiască întâmplări creative.

EXPLOREZ

1 Activitatea are ca scop să-i familiarizeze pe elevi cu complexitatea personajului, imagine care se va întregi în cadrul caracterizării de personaj pe care o vor învăța în unitatea următoare. Profesorul le va da explicații referitoare la arhetipuri și relația cu personajul, iar apoi elevii vor completa tabelul oferit în manual. Profesorul va strânge răspunsurile subiective ale elevilor și va urmări coerența corelațiilor dintre arhetip – sarcină – structura intrigii – trăsătura personajului – dorința personajului – întâmplarea.

Nina Munteanu, în *Manual de scriere creativă* (Ed. Paralela 45, 2011), pe baza ideilor lui Joseph Campbell, consideră că arhetipurile sunt esențiale în „limbajul universal al povestitului”, iar corelarea unui personaj cu un arhetip îl ajută pe scriitor să clarifice tema generală a poveștii. Arhetipurile sunt, din perspectiva lui Jung, modele de personalitate străvechi, regăsite în toată umanitatea. Arhetipul nu trebuie să fie fix, iar personajele pot evolua și funcționa cu trăsături din mai multe arhetipuri, ajungând să fie mai reale și mai interesante. Vogler oferă următoarele șapte arhetipuri:

- eroul;
- mentorul;
- mesagerul;
- paznicul trecerii;
- metamorful;
- umbra;
- escrocul/trișorul.

2 3 4 Urmează o serie de activități pe grupe. Fiecare grupă va avea 4–6 membri și va construi secvențele de text solicitate. Se așteaptă răspunsuri subiective în concordanță cu tiparul textual propus sau momentul subiectului menționat. Profesorul le va oferi feedback referitor la stilul în care au transpus descrierea, intriga sau întâmplarea propusă. Sugestiile pe care le va face profesorul se referă la naturalețea exprimării, la proprietatea termenilor, la varietatea vocabularului. Dacă profesorul observă că nu sunt prezente imagini de impact sau nu au concizie în stil, va oferi soluții. De asemenea, va solicita sugestii din partea altor grupe.

5 Activitatea își propune să analizeze caracteristicile stilului în cadrul textelor din **Introducere**. Profesorul va ghida analiza textelor oferind exemple pentru: cursivitatea ideilor, modul în care se folosesc cuvintele pentru o exprimare concisă, modul în care se aleg cuvintele pentru a se combina sunetele armonios, diversitatea vocabularului, imaginile cu impact asupra cititorului. Profesorul notează pe tablă observațiile pe care le au elevii.

STRATEGII DE COMUNICARE

Particularități ale stilului

- **naturelețea** se referă la exprimarea firească și cursivă, folosind cuvintele cu sensurile potrivite în funcție de context;
- **armonia** se referă la muzicalitatea cuvintelor și a enunțurilor;
- **varietatea** se referă la utilizarea unui vocabular divers și nuanțat;
- **originalitatea** se referă la utilizarea expresivă a limbajului, creându-se imagini de impact pentru cititor;
- **concizia** se referă la o exprimare concentrată a ideilor și a intențiilor.

APROFUNDEZ

Activitatea are drept scop redactarea unui text narativ, urmând etapele redactării prezentate la p. 48 din manual. Elevii vor avea de redactat un text narativ în funcție de un arhetip prezentat anterior. Profesorul va urmări ca etapa de pregătire să se realizeze în grup, iar apoi celelalte etape să se realizeze individual. În plus, față de specificul etapelor redactării prezentate și în clasa a VI-a, se realizează o verificare atentă a semnelor de punctuație. Profesorul poate adăuga în cadrul feedbackului cu câteva precizări referitoare la regulile de utilizare a semnelor de punctuație.

De exemplu:

- **punctul-și-virgulă** – marchează o pauză mai mare decât cea redată prin virgulă și mai mică decât cea redată prin punct, delimitând porțiuni din comunicare cărora vorbitorul le acordă o anumită independență: *Prietenii tăi sunt foarte simpatici; în plus, îmi vor fi colegi anul următor;*
- **semnul exclamării** – marchează finalul enunțului exclamativ sau al enunțului imperativ: *Cât de frumos ai amenajat sala pentru petrecere!; Vino mai repede!;*
- **semnul întrebării** – marchează finalul enunțului interogativ: *Când ne vom întâlni să discutăm detaliile proiectului?;*
- **virgula nu se folosește** între subiect și predicat, înainte de conjuncțiile „și”, „sau”, „ori” și înainte de „etc.”;

• virgula se folosește:

- ▶ pentru a despărți elementele dintr-o enumerare: *Am vorbit cu Dan, cu Mihaela și cu Angela.*;
- ▶ pentru a despărți substantivul în vocativ de restul enunțului: *Domnule, aș dori să fiți atent!*;
- ▶ în fața conjuncțiilor coordonatoare adversative („dar”, „iar”, „însă”, „ci”): *Eu am știut, dar nu am primit notă.*;
- ▶ după „totuși”, „deci” aflate la începutul propoziției: *Totuși, ce s-a întâmplat?*;
- ▶ după conectorii „în primul rând”, „în al doilea rând”, „nu în ultimul rând”, „pe de o parte”, „pe de altă parte”, „de asemenea”, „în plus”, „de exemplu”: *În primul rând, trebuia făcut ceea ce noi am discutat.*;
- ▶ pentru a despărți adverbele „așa”, „bine”, „da”, „nu”, „sigur”, „desigur”, „firește”, „exact”, „într-adevăr”, „fără îndoială” aflate în interiorul propoziției: *Vom participa, desigur, la petrecerea ta.*;
- ▶ când apar locuțiuni conjuncționale coordonatoare copulative, precedate de corelative („atât ...”, „cât și”, „cum și”, „precum și”, „dar și”): *Vor veni la școală atât părinții, cât și copiii.*;
- ▶ pentru a despărți construcțiile gerunziale sau participiale, aflate la începutul propoziției sau al frazei: *Folosind toate aceste argumente, cred că a fost convins.*;
- ▶ pentru a despărți atributele diferite: *A făcut o bluză frumoasă, cu dungi.*

REFLECTEZ

Răspunzând la întrebările din această secțiune, elevii își dezvoltă capacitatea de autoreglare a strategiei de redactare a unui text narativ. Pe parcursul manualului, întrebările sunt reluate pentru a oferi coerență demersului reflexiv.

LECȚIA 9

STRATEGII DE ASCULTARE ACTIVĂ (p. 49–50)

DIN EXPERIENȚA MEA

Lecția de comunicare orală dezvoltă abilitatea de ascultare activă abordată și în clasa a VI-a. Profesorul le poate aminti elevilor despre ceea ce au discutat anul trecut referitor la acest subiect, precum și de activitățile de învățare dedicate acestui subiect:

- am participat la diferite jocuri de rol și am reținut că pentru a fi un ascultător activ vorbitorul nu trebuie întrerupt, ascultătorul adresează întrebări pentru ca dialogul să înainteze, acesta reține corect informațiile transmise și este atent la gesturile, la mimica vorbitorului; pe tot parcursul dialogului, interlocutorii se ascultă cu răbdare și țin cont unul de celălalt;
- am discutat despre cât de deschiși suntem unii față de ceilalți când comunicăm, despre cum reușim să observăm întregul comportament al interlocutorului, despre cât de bine ar trebui să ne concentrăm asupra discursului interlocutorilor și, nu în ultimul rând, despre cât respect avem față de ceilalți într-o comunicare;
- ați realizat fiecare o fișă de portofoliu în care v-ați creat **Profilul de ascultător**.

În această lecție, profesorul le va propune elevilor să parcurgă diverse contexte în care se aplică strategiile de ascultare activă.

Elevii vor lucra în grupe de câte 4–5 membri și, pornind de la introducerea pe care o oferă profesorul (*Era o zi frumoasă de toamnă când Andrei s-a hotărât că așa nu se mai poate. De mâine se apucă să-și scrie într-un caiet amintirile și visurile.*), vor folosi, pe rând, expresia „din nefericire” / „din fericire” pentru a construi o poveste. Profesorul îi va ghida pe elevi să fie atenți la ultimul enunț rostit de elevul precedent și să existe o logică în poveste. După realizarea acestei povești, profesorul va discuta cu elevii pe baza a două întrebări:

- Ce a fost mai dificil? Să te concentrezi asupra punctului de vedere al colegului din față sau să faci legătura cu toată povestea?
- Înainte de a rosti continuarea poveștii ai recapitulat ideile exprimate anterior?

EXPLOREZ

Elevii vor analiza, în grupe de câte 4–5 membri, dialogurile și vor nota în caiet grila de mai jos. Grila se regăsește în secțiunea **Anexe, Anexa 2**, și poate fi utilizată în desfășurarea lecției.

Criterii	A		B		C		D	
	DA	NU	DA	NU	DA	NU	DA	NU
Ascultătorul îl întrerupe pe vorbitor.	x			x		x	x	
Ascultătorul adresează întrebări pentru ca dialogul să înainteze.		x		x		x	x	
Ascultătorul reține corect informațiile transmise.		x		x		x	x	
Ascultătorul este atent la mimica și la gesturile vorbitorului.		x	x		x			x
Ascultătorul este atent la punctul de vedere al interlocutorului.	x			x		x	x	
Interlocutorii se ascultă cu răbdare și țin cont unul de celălalt.		x	x		x		x	

Elevii vor discuta observațiile lor. Profesorul va trage concluziile și le va explica elevilor ce înseamnă ascultarea activă.

ELEMENTE-CHEIE

Ascultarea activă este abilitatea care presupune atât să-l ascuți pe celălalt, cât și să-i oferi un **feedback**. Ascultarea activă implică valori precum respectul, înțelegerea și încrederea. Un ascultător activ se va concentra asupra punctului de vedere al celuilalt și va încerca să rețină cât mai mult din mesajul transmis.

APROFUNDEZ

Elevii vor lucra în aceleași grupe ca la exercițiul precedent și vor relata dorința care speră să li se îndeplinească în viitorul apropiat. Atenția va fi focalizată asupra punctului de vedere al interlocutorului, asupra unei întrebări de clarificare și asupra reformulării punctului de vedere.

REFLECTEZ

Imaginea propusă sintetizează atitudini și comportamente specifice ascultării active. Profesorul va fi atent dacă elevii reflectează asupra acestora în timpul activității propuse, iar, apoi, elevii vor nota, în caiet, gândurile copiilor din imagine:

- am mintea deschisă și gândesc pozitiv;
- sunt sigură că ceea ce spune e interesant și sunt idei noi;
- mă voi concentra la ce spune și ce face;
- îmi voi lua câteva notițe să rețin cuvintele-cheie;
- nu mă gândesc la altceva, sunt doar aici și acum.

LECȚIA 10 CONTACTE CULTURALE (p. 51–52)

DIN EXPERIENȚA MEA

Elevii vor lucra în grupe de câte 4–5 membri și vor nota câte o experiență pentru conceptele oferite, iar apoi le vor prezenta în fața clasei. Profesorul va aduce clarificări în ceea ce privește aceste concepte.

- dialog cultural → interacțiune care ia ca reper diverse categorii culturale, incluzând naționalitatea, etnia, rasa, genul și religia;
- globalizare → provine din verbul „a globaliza” – a reuni într-un tot elemente disparate; a judeca o problemă în ansamblu; se referă la un fenomen de transformare a lumii într-o unitate economică și de securitate comună etc.;

UNITATEA 1 – AMINTIRI. MOMENTE. PROIECTE

- curiozitate față de alte culturi → este o atitudine specifică persoanelor cu un puternic caracter intercultural, care sunt interesate de istoria culturilor, de modul în care s-au format, care acceptă diferențele culturale și le respectă etc.;
- empatie → capacitatea de a simți trăirile celuilalt, de a se pune imaginar în locul altcuiva;
- stereotip/stereotipuri → convingeri generalizate cu privire la caracteristicile psihologice și comportamentale ale unui grup de persoane sau ale unei categorii sociale sau profesionale.

Profesorul va asculta experiențele elevilor fiind atent la modul în care elevii au înțeles conceptele date și la posibilele confuzii între stereotip și prejudecăți, empatie și alteritate etc.

EXPLOREZ

Elevii vor lucra, în grupe de câte 4–5, un joc adaptat. Prima grupă – *Prietenosii*, a doua grupă – *Solidarii*, a treia grupă – *Uniții*, a patra grupă – *Muncitorii*, a cincea grupă – *Veseli*. Fiecare grupă va nota în tabelul oferit cuvinte care încep cu prima literă a denumirii grupei (grupa 1 va folosi strict cuvinte care încep cu litera P, grupa 2 va căuta cuvinte care încep cu litera S etc.). Specificul cultural se caracterizează prin limbaj, culori, haine și accesorii, hrană, locuință, cultură, valori. De exemplu, pentru echipa *Veseli*: *vulturi, violet, vestă, varză, veioză, vals, vitejie*.

Elevii au la dispoziție 8 minute pentru a completa tabelul și a-și contrui cultura planetei.

- ▶ Fiecare grupă își prezintă cultura.
 - ▶ Fiecare grupă poate împrumuta de la celelalte grupe câte trei cuvinte, pentru a trăi în armonie.
 - ▶ Fiecare grupă va prezenta modul său de viață, folosind atât cuvintele specifice lor, cât și pe cele împrumutate.
 - ▶ Profesorul va reliefa în final dialogul culturilor, contactele dintre acestea, curiozitatea față de ceilalți și empatia, prin problematizare:
- a) Cât de greu v-ar fi fost să folosiți în descrierea modului de viață doar cuvintele care încep cu o singură literă?
 - b) Cât de important a fost faptul că nu s-au impus cuvintele preluate de la ceilalți, ați avut libertatea de a alege ceea ce doreați?
 - c) Ce corelații ați făcut când v-ați gândit ce cuvinte să alegeți?
 - d) Fiecare grupă a reprezentat o anumită cultură și o anumită valoare. V-ar fi plăcut să faceți parte din altă grupă? Motivați-vă răspunsul. Ați putea prelua doar anumite elemente din cealaltă cultură și să rămâneți în cultura voastră?

APROFUNDEZ

Elevii vor citi un fragment de text multimodal și vor răspunde la întrebări.

Sugestii de răspunsuri:

- a) Grupul etnic cel mai numeros din România este cel maghiar și trăiește în zona Ardealului.
- b) Minoritățile din România sunt: romii, ucrainenii, germanii, turcii, rușii-lipoveni.
- c) Consider că respectul, toleranța, empatia sunt câteva dintre valorile în funcție de care etniile pot conviețui într-o comunitate.

REFLECTEZ

Elevii vor nota în caiet Ziua limbii române (31 august) și zilele limbilor minorităților etnice:

- Ziua limbii maghiare – 13 noiembrie
- Ziua limbii germane – 10 septembrie
- Ziua limbii romani – 16 iunie
- Ziua limbii turce – 5 iunie
- Ziua limbii ucrainene – 9 noiembrie

Elevii vor realiza un e-mail către un posibil prieten de vârsta lor, având ca subiect ziua limbii lor materne.

Profesorul va explica modul de realizare a e-mailului:

- la rubrica *Subiect* se notează un cuvânt-cheie;
- este nevoie de o atenție sporită la pronumele care se utilizează: tuțială (*tu, voi*) sau politețe (*dumneata, dumneavoastră*);
- se notează adresa către un destinatar (de exemplu, *Dragă Dana, Stimate domnule* etc.);
- se notează formula de încheiere (de exemplu, *Cu drag, Pe curând, Să ne vedem cu bine, Cu respect, Cordial* etc.);
- nu se recomandă utilizarea salutului la început de e-mail;
- se notează numele (dacă s-a folosit un stil politic se notează numele și prenumele, într-un e-mail personal se notează doar prenumele).
- se scrie în funcție de componentele unui text, având introducere, cuprins și încheiere;
- se pot utiliza persoana I, persoana a II-a sau persoana a III-a;

RECAPITULARE (p. 53)

I. Elevii vor citi fragmentul de text, preferabil cu voce tare, și vor răspunde la întrebări.

Sugestii de răspuns:

1 Ordinea în care se desfășoară acțiunile din fragmentul dat este:

- dimineața pleacă la New York cu echipa de scrimă;
- uită floretele în metrou;
- se întoarce, împreună cu colegii, la Pencey, pe la ora 14:30;
- urmărește meciul.

2 Personajul-narator nu asistă la meci, din tribune, preferând să-l urmărească de pe deal fiindcă de-abia se întorsese de la New York și, în plus, dorea să treacă pe la profesorul său de istorie, domnul Spencer.

3 Cred că Holden Caulfield nu are o relație prea bună cu ceilalți colegi, acest fapt desprinzându-se din modul în care colegii au reacționat în urma întâmplării de la New York, când întâlnirea cu echipa școlii McBurney nu a mai avut loc, fiindcă Holden a uitat tot echipamentul și floretele echipei de scrimă în metrou. Deși nu fusese în totalitate vina sa, la întoarcere colegii nu au mai vorbit deloc cu Holden. În schimb, cu domnul Spencer, Holden are o relație deosebită, fapt care poate fi dedus din dorința personajului-narator de a-și lua rămas-bun de la profesorul său înainte de a părăsi școala.

4 Cuvintele scrise cu verde în text s-au format astfel:

- după-masă = compunere;
- New York = compunere;
- numai = compunere;
- bilețele = derivare.

5 Forma corectă de pronunțare a substantivului „New York”, conform *DOOM*³, este: [nīuīork].

6 Elevii pot consulta *DEX*-ul pentru a vedea sensurile cuvântului „galerie” înainte de a formula enunțurile.

- Galeria echipei de la Pencey era extrem de zgomo- toasă.
- În urma exploziei, una dintre galeriile minei de cărbuni a fost blocată.
- Galeria muzeului din Florența este impresionantă.

II. Exercițiul vizează construirea unui text scurt prin care elevii să-și justifice părerea despre reacția colegilor personajului-narator. Răspunsurile vor fi subiective, profesorul validând orice răspuns pertinent. De asemenea, elevii pot folosi conectori de tipul „cred că”, „părerea mea este că”, „în opinia mea” etc.

Sugestie de răspuns realizat de un elev:

- În opinia mea, colegii nu au avut o atitudine fairplay față de Holden, deoarece, într-o echipă, ar trebui să se țină cont de două valori fundamentale: cooperare și solidaritate. Holden, în poziția de căpitan, avea responsabilitățile sale, dar colegii ar fi trebuit să-l ajute cu cercetarea planului orașului pentru a identifica stația la care trebuia să coboare.

III. Elevii vor scrie un text epic în care să prezinte întâlnirea lui Holden cu profesorul său de istorie, Spencer. Atenție! Textul trebuie scris la persoana I. Profesorul le poate recomanda elevilor ca înainte de a rezolva acest exercițiu să revadă caseta **Elemente-cheie** de la p. 22.

IV. **AUTOEVALUARE!** Exercițiul vizează exersarea reflecției asupra propriului parcurs de învățare. Profesorul va acorda atenție completării, în caiet, a enunțurilor propuse la această rubrică și va discuta cu elevii răspunsurile lor înainte de ora de evaluare (a se vedea **Anexa 3, Fișa de observare a comportamentului**).

EVALUARE (p. 54)

Barem de evaluare și notare. Sugestii de răspuns

1 În text este vorba despre un băiat care descoperă frumusețea muzicii (c). – 0,50 p.

2 A. În vara pe care și-o amintește, băiatul este uimit (a). – 0,25 p.;

B. În textul-suport, naratorul este un personaj (b). – 0,25 p.

$2 \times 0,25 = 0,50$ p.

- 3
- Explicarea, adecvată și nuanțată, a secvenței „salată a sunetelor” – 0,75 p.; încercare de explicare – 0,25 p.
 - Respectarea numărului de enunțuri și a normelor de punctuație și a ortografiei – 0,25 p.

De exemplu:

Secvența „salată a sunetelor” sugerează amestecul genurilor muzicale, faptul că băiatul a ascultat în acea perioadă muzică diversă, de la muzică clasică la jazz și rock. – 1 p.

UNITATEA 1 – AMINTIRI. MOMENTE. PROIECTE

4 • Prezentarea, adecvată și nuanțată, a relației personajului-narator cu muzica, așa cum apare în fragmentul dat – 0,75 p.; încercare de prezentare – 0,25 p.

• Respectarea numărului de enunțuri și a normelor de punctuație și a ortografiei – 0,25 p.

De exemplu:

Personajul-narator mărturisește că era „un afon”, „o rușine”, dar, cu toate acestea, era fascinat de muzică. Discurile lui Emil îl fac să „descopere America de unul singur”, adică să descopere frumusețea muzicii, ascultând artiști necunoscuți de el până atunci. Ascultă muzică haotic, amestecând stilurile, ghidat doar de propriile reacții („îmi simțeam uneori inima cum bate agitat, gata să-mi spargă pieptul”) – 1 p.

5 • Motivarea adecvată, nuanțată a variantei alese – 0,75 p.; încercare de motivare – 0,25 p.

• Respectarea numărului de enunțuri și a normelor de punctuație și a ortografiei – 0,25 p.

De exemplu:

Experiențele semnificative rămân mereu în amintirea unei persoane – mi se pare varianta care exprimă cel mai bine semnificația fragmentului, deoarece personajul-narator își amintește că în vara aceea a descoperit atât frumusețea muzicii, cât și plăcerea de a asculta muzică. Experiența aceea va rămâne, cu siguranță, una definitorie pentru el, numind acea vară „vara zgomotelor ciudate”. – 1 p.

6 Formularea a două enunțuri în care cuvântul „curent” să aibă sensuri diferite – $2 \times 0,50$ p. = 1 p.

De exemplu:

• Astăzi am aflat la ora de fizică informații despre curentul electric.

• Un curent puternic de aer a smuls doi arbori din rădăcină.

7 Identificarea modului în care s-au format cuvintele scrise cu verde în text: – $2 \times 0,50$ p. = 1 p.

• oricare = compunere („ori” + „care”);

• minunățiile = derivare („minunat” + sufixul „-ie”).

8 Pleonasmul apare în text deoarece este un pleonasm foarte frecvent (b).

Reformularea secvenței, evitând pleonasmul „îmi vedeam de treburi”. – $2 \times 0,50$ p = 1 p.

9 Redactarea unui text narativ în care vor prezenta o amintire din copilărie despre o descoperire importantă

Conținutul textului narativ – 1,25 p.

• adecvarea conținutului la cerință (scrierea unui text în care se prezintă o amintire din copilărie, evocând o întâmplare despre o descoperire importantă): în totalitate – 0,75 p.; parțial, cu divagații – 0,25 p.;

• respectarea trăsăturilor tiparului narativ (de exemplu: succesiunea logică a evenimentelor, participanți, încadrare în timp și spațiu); în totalitate – 0,50 p.; parțial, cu divagații – 0,25 p.; lipsa tiparului narativ – 0 p.

Redactarea textului narativ – 0,75 p.

• marcarea corectă a paragrafelor, coerența textului, claritatea exprimării ideilor – 0,25 p.;

• corectitudinea gramaticală, ortografia, respectarea normelor de punctuație – 0,25 p.;

• lizibilitatea, respectarea limitei de spațiu – 0,25 p.

Din oficiu: 1 p.